

Νιάουστα

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Έτος 33ο - Ιανουάριος - Μάρτιος 2010 - ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 130 - ISSN 1106-2118

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ
PORT FAVI
ΝΑΟΥΣΑ
Αρ. 4360
Hellenic Post

- Πανάρχαιες τελετουργίες στο δρώμενο "Μπούλες"
- Απο την Αργυρούπολη στο ...διαδίκτυο
- Κτίριο "Μάκη"

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Υπό: ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΔΕΙΞΗ
ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΚΤΙΡΙΩΝ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΟΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Μέλος Υποέργου: ΔΗΜΟΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
Φορέας Αρμοδιότητας: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Προϋπολογισμός: 320.000,00 €

Ανέλες: 1/24 ΤΑΜΕΙΟ - 7 ΔΕΛΤΑΙΟΙ & 10 ΕΤΕ

Π. Ε. 1/24 ΤΟ ΤΕΛΕΥΧΑΙΟ ΤΕΛΟΣ
Κ. Ε. 7/24 ΤΟ ΤΕΛΟΣ (ΣΤΗ) ΚΑΙ ΑΝΟ ΤΟ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΤΡΑ)

Περιεχόμενα

Εν συντομία... Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου...	4
Θεόδωρου Ζιώτα : Η επιβίωση πανάρχαιων τελετουργιών στο δρώμενο «Μπούλες».....	10
Κωνσταντίνου Γκλαβένου: Το κουρμπάνι, κατάλοιπο ειδωλολατρικών θυσιών.....	20
Πέτρου Α. Στοϊδη: Από την Αργυρούπολη στο διαδίκτυο.....	25
Νικολάου Σαμαρά: Harvard – MIT – Weil – Βρυξέλες (Χρονογράφημα)	33
Αικατερίνης Δ. Χατζηνώτα: Αποκατάσταση & Επανάχρηση κατοικίας και Σησαμοτριβείου του “Μάκη”	38
Σταυρούλας Μολύβα (Μετάφραση): Σύνδεσμος Ναιουσαίων Βοστώνης «Άγιος Δημήτριος».....	44

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
“ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ”

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2010

Ετος 33ο - Τεύχος 130, Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ: Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, (+) Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Αλέξανδρος Οικονόμου, πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Αλέξανδρος Οικονόμου, Ευγενία Ζάλιου, Πέτρος Στοϊδης, Βάσω Στάνιου, Θεόδωρος Ζιώτας, Ελισάβετ Χ” Μαλούση-Ρούκαλη, Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλίκια.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

- Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ, τηλ. 2332024102

- Αλ.Ξ. Οικονόμου, Καρανάτσιου 2, 59200 Νάουσα, τηλ. 22332029380

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΙΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 2331060331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Σησαμοτριβείο του “Μάκη” μετά την αποκατάστασή του.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:

Χρήστος Πρασκίδης τηλ. 2353024287

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:

ΗΛΙΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.

3ο χλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας. Τηλ - Φαξ 2332027638

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

Σημείωμα της Σύνταξης

Υπό νέα συντακτική επιτροπή εκδίδεται το σημερινό πρώτο τεύχος του 2010, μια και από τις εκλογές της 13^{ης} Μαρτίου προέκυψε νέο Διοικητικό Συμβούλιο της Πολιτιστικής Εταιρείας Νάουσας «Αναστάσιος Μιχαήλ ο λόγιος», το οποίο πλέον αποτελείται από τους Αλέξανδρο Οικονόμου Πρόεδρο, την Ευγενία Ζάλιου Αντιπρόεδρο, τον Πέτρο Στοϊδη Γ. Γραμματέα, την Βάσω Στάνιου Ταμία και τους Θεόδωρο Ζιώτα, Ελισάβετ Χ” Μαλούση-Ρούκαλη και Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλίκια μέλη. Οι ίδιοι αποτελούν και τη νέα Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού μας. Ελπίζουμε τα μέλη της Εταιρείας μας και οι συνδρομητές του περιοδικού μας να περιβάλλουν και τη νέα διοίκηση με την ίδια εμπιστοσύνη που περιέβαλαν τα προηγούμενα διοικητικά σχήματα ώστε όλοι μαζί να συνεχίσουμε αυτήν την μεγάλη προσπάθεια για την έκδοση της «Νιάουστας» που ξεκίνησε πριν από 33 χρόνια, μαζί με όποιες άλλες πρωτοβουλίες θα αναλάβουμε συνεισφέροντας το κατά δύναμιν στην πολιτιστική - και όχι μόνο- ζωή του τόπου μας!

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα συνδρομές:

Αλέξανδρος Οικονόμου

Καρανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 59200, τηλ. 2332029380

Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Σολωμού 3, ΤΚ 59200, τηλ. 2332024102

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται

ταχυδρομικά με αντικαταβολή

Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλείψεις σας.

Τιμοκατάλογος εκδόσεων

που διατίθενται από την Π. Ε. Νάουσας

Τιμή τεύχους: 5.00€

Ε. Στουγιαννάκη: Ιστορία της πόλεως Ναούσης 20.00€

Συλλογικός τόμος: Νάουσα, 19ος-20ος αι. 25.00€

(Σκληρό εξώφυλλο) 30.00€

Δ. Βλάχου: Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ 20.00€

Εν συντομία...

Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου

Μπορεί η οικονομική κρίση -σα να μη μας έφταναν οι δικές μας, τοπικές κρίσεις- να έχει αρχίσει να δείχνει κι εδώ τα δόντια της, εμείς όμως απτόητοι συνεχίζουμε δυναμικά στους χώρους που αγαπάμε και που τουλάχιστον δεν μας πληγώνουν, στους χώρους δηλαδή της πολιτιστικής και γενικά πνευματικής δημιουργίας. Πλούσιος λοιπόν και ο απολογισμός του πρώτου τριμήνου της νέας χρονιάς, που, αν δεν το συνειδητοποιήσατε ακόμη, άνοιξε τη δεύτερη δεκαετία αυτού του αιώνα, με χορούς, μουσικές, θέατρο και λοιπές καλλιτεχνικές δημιουργίες, αλλά και διεθνείς εκπροσωπήσεις και συμμετοχές!

Τα λαογραφικά μας συγκροτήματα ...εν δράσει!

Το ξεκίνημα της νέας χρονιάς σημαδεύτηκε με έντονη δραστηριότητα από τα λαογραφικά μας συγκροτήματα εντός και εκτός Ναούσης.

Πρώτα πρώτα, ο **Πολιτιστικός σύλλογος Ροδοχωρίου** αναβίωσε ανήμερα της πρωτοχρονιάς το έθιμο των "Μωμόγερων". Την παράσταση έκλεψαν οι μικροί Μωμόγεροι που πήγαιναν μπροστά με τον λυράρη Χαράλαμπο Σιαμίδα και ακολουθούσαν οι μεγάλοι Μωμόγεροι και ο κόσμος. Αφού χόρεψαν σ' όλα τα σπίτια του χωριού μαζεύτηκαν στην πλατεία, όπου ακολούθησε γλέντι με τους Χρήστο Σιαπανίδα στο τραγούδι και λύρα, Δημήτρη Φουντουκίδη στα πλήκτρα και Γιάννη Παπαδόπουλο στο νταούλι.

Λίγες μέρες μετά, την περίοδο των Φώτων, ο **λαογραφικός σύλλογος Βλάχων** Νάουσας συμμετείχε στα Ραγκουτσάρια της Καστοριάς. Η αποστολή χόρεψε παραδοσιακά κομμάτια, αφήνοντας τις καλύτερες εντυπώσεις.

Τέλος, μια ξεχωριστή παράσταση παράδοσης και λεβεντιάς, παρουσίασε ο **όμιλος "Γενίτσαροι και Μπούλες"** στο Δημοτικό Θέατρο Νάουσας, με τους βασικούς χορούς του δρώμενου και άλλους χορούς από την Μακεδονία και τη Θράκη. Συμμετείχαν περισσότεροι από 100 χορευτές όλων των ηλικιών, οι οποίοι καταχειροκροτήθηκαν για την λεβεντιά τους.

Οι “Σιδεράδες” από το ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας

Την πρεμιέρα της νέας του παραγωγής με το έργο του Σέρβου συγγραφέα Μίλος Νίκολιτς “Οι Σιδεράδες” έκανε στη Νάουσα, στα μέσα Ιανουαρίου το ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας, με την παρουσία και του ίδιου του συγγραφέα, ο οποίος ταξίδεψε μέχρι τη Νάουσα από το Βελιγράδι. Πρόκειται για μια αντιπολεμική σάτιρα, μια παράλογη κωμωδία γεμάτη ειρωνεία και αντιφάσεις στηριγμένη όμως σε δραματικά γεγονότα που σημάδεψαν ολόκληρους λαούς της Ευρώπης στο Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ένας ύμνος στην ανθρώπινη φύση, ενάντια στον ρατσισμό και τις φυλετικές διαφορές, καυστικό σχόλιο στις συμβάσεις της καθημερινότητας. Οι ηθοποιοί που επωμίστηκαν τους τέσσερις ρόλους του έργου έδωσαν με τις ξεχωριστές τους ερμηνείες τη δική του διάσταση ο καθένας στα λόγια του συγγραφέα, καταλήγοντας όλοι μαζί στην έκκληση για συναδέλφωση των λαών και την καταγγελία των πολέμων. Η σκηνοθεσία ήταν του Γιώργου Νάκου, ο οποίος μαζί με τον Γιάννη Καλαντζόπουλο, την Εύη Σταματίου και τον Χρήστο Γλυκό ερμήνευσαν τους ρόλους του έργου, ενώ τα ρεαλιστικά σκηνικά σχεδίασε ο Αλέξανδρος Οικονόμου.

Κουρμπάνια...

Παρά το τσουχτερό κρύο και το χιονισμένο τοπίο, στα μέσα του Γενάρη, στη γιορτή του Αγίου Αθανασίου, πλήθος κόσμος παραβρέθηκε στο Αρκοχώρι για το παραδοσιακό “κουρμπάνι”. Τριανταδύο καζάνια με σούπα περίμεναν τους επισκέπτες, ενώ διατέθηκαν για δημοπρασία δεκάδες σφάγια για την οικονομική ενίσχυση του

ναού.

Λίγες μέρες αργότερα, για μια ακόμη χρονιά πραγματοποιήθηκε με επιτυχία στο Στενήμαχο, το “κουρμπάνι” του Αγίου Τρύφωνα, ο οποίος θεωρείται προστάτης των αμπελουργών και των κλαδευτών.

Με την φροντίδα της εκκλησιαστικής επιτροπής, του Τοπικού Συμβουλίου και του Προέδρου, μοιράστηκαν σε όλο το εκκλησίασμα σταφύλια, ακολούθησε πλούσιο φαγοπότη με ψητά και δημοπρασία ζωντανών, προσφορά των κτηνοτρόφων της περιοχής.

Διεθνή δίκτυα περιβαλλοντικού & πολιτιστικού τουρισμού

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νάουσας, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού προγράμματος “Grundving – Δια βίου μάθησης”, διοργάνωσε στο συνεδριακό χώρο της Σχολής Αριστοτέλους ημερίδα με θέμα «Διεθνή δίκτυα περιβαλλοντικού και πολιτιστικού τουρισμού». Ομιλητές ήταν ο γενικός Δ/ντης του Υπουργείου Πολιτισμού της Δημοκρατίας της Μάλτας, εκπρόσωποι οργανισμών, γραφείων Ευρωπαϊκών προγραμμάτων και εκπαιδευτικών φορέων από την Ιταλία, το Βέλγιο και την Ελλάδα, η οποία

συμμετέχει στο πρόγραμμα αυτό μέσω του ΚΠΕ Νάουσας.

Οι σύνεδροι κατά την παραμονή τους επισκέφθηκαν το Πανεπιστημιακό τμήμα στο κτίριο “Λόγγου-Τουρπάλη”, όπου ενημερώθηκαν για τη βιομηχανική κληρονομιά της πόλης, τους μακεδονικούς τάφους στον αρχαιολογικό χώρο της Μιέζας, τη Σχολή Αριστοτέλους, καθώς και το Βυζαντινό Μουσείο της Βέροιας.

Συναυλία του “Ωδείου Νάουσας”

Η ετήσια συναυλία της μικτής χορωδίας και μαντολινάτας του Ωδείου Νάουσας, δόθηκε με επιτυχία στο Δημοτικό Θέατρο. Υπό την δ/ση του μαέστρου Δ. Παρόλα, οι χορωδοί ερμήνευσαν έργα ελλήνων και ξένων συνθετών, αποσπώντας τα χειροκροτήματα του πολυπληθούς μουσικόφιλου κοινού. Συμμετείχαν οι χορωδοί:

Soprani: Σοφία Βαρδαγιαννίδου, Ευθυμία Βελίκου, Μαλβίνα Δαλαμάρα, Αλίκη Κελεμουρίδου, Χριστίνα Κυράνου, Νίκη Κυριακίδου,

Ελένη Μαυροπούλου, Γλύκα Νίκου, Μαρία Ξένου, Δήμητρα Παλάκα, Μαρία Χαλκιά, Ξανθή Χιλλ, Βιργινία Χριστοδούλου.

Alti: Μαίρη Βουτσά, Κλεοπάτρα Ζιορδίνη, Μάγδα Ιωάννου, Ειρήνη Κίτσου, Φανή Μάλλιου, Φωτεινή Μαραντίδου, Βούλα Μαραντίδου, Αγγέλα Μπάτση, Αλέκα Μπούσδη, Στέλλα Παπαγιάννη, Ανθούλα Παπακωνσταντίνου, Σόνια Σμέρνου, Βάσω Στάνιου, Αν Τρύφων - Καραπέτσα.

Tenori: Νίκος Αδαμόπουλος, Νίκος Βαρβέρης, Μανώλης Δούτσης, Γρηγόρης Καμτσικάς, Αντώνης Καραφούσις, Γιώργος Κατσιώκαλης, Κώστας Λούκας, Γιάννης Μάνος, Χρήστος Μπάτσης, Θωμάς Μπιγκάνος, Θωμάς Νόλκας, Χρήστος Πείος, Θωμάς Ρούσσος, Παναγιώτης Σκουλαριώτης, Θεόδωρος Τρύφων.

Bassi: Κώστας Βαρβέρης, Βαγγέλης Ζιαμπάκας, Νίκος Καλλιδάκης, Τάσος Κουταλακίδης, Κώστας Κυριακίδης, Κώστας Μάλλιος, Αντώνης Μάνος, Κώστας Μητσιάνης, Βαγγέλης Μπιλιούρης, Σταύρος Παρόλας, Γιώργος Σαμαράς, Δημήτρης Τρύφων.

Τη μαντολινάτα αποτελούσαν οι: Δημ. Δούτσης, Δημ. Μπιλιούρης, Κώστας Θανασούλης, Νίκος Κουκουσιάνος, Σωτήρης Μπιλιούρης, Γιώργος Τόμτσης (μαντολινάτα), Γιώργος Κατσιώκαλης (μαντόλα), Νώντας Γουσόπουλος, Γιάννης Μαριμαράς, Βασ., Μάνου, Λάζαρος

Μητσκόπουλος, Αν. Στοΐδης και Κ. Ψαθάς (κιθάρα).

Εικαστικές & φωτογραφικές...απόκριες

Τρεις ενδιαφέρουσες εκθέσεις εικαστικών και φωτογραφίας παρουσιάστηκαν την περίοδο των Απόκριων στη Νάουσα.

Έκθεση-παζάρι με εικαστικά έργα διοργάνωσε ο Σύλλογος για τη Διάδοση των Εικαστικών Τεχνών στο ισόγειο της Δημοτικής βιβλιοθήκης παρουσιάζοντας προς πώληση έργα διαφόρων τεχνοτροπιών, φτιαγμένα από τα μέλη του, για την ενίσχυση των σκοπών του συλλόγου. Εκτέθηκαν και διατέθηκαν σε πολύ προσιτές τιμές κοσμήματα, κεραμικά, ελαιογραφίες, ψηφιδωτά και κεραμικά, τα οποία διακρίθηκαν τόσο για την πρωτοτυπία τους όσο και για τον άψογο

τρόπο υλοποίησής τους, πράγμα που επιβεβαιώνει το υψηλό επίπεδο της δουλειάς που γίνεται στα Εικαστικά Εργαστήρια.

Ταυτόχρονα, στον ισόγειο εκθεσιακό χώρο “ΝΑΪΑΣ”, πραγματοποιήθηκε έκθεση φωτογραφίας του καταξιωμένου φωτογράφου Γεράσιμου Νεόφυτου με θέμα το δρώμενο-έθιμο “Γενίτσαροι και Μπούλες”, τις οποίες ο καλλιτέχνης αποθανάτισε την περσινή αποκρά, συγκλονισμένος, όπως είπε, από την όλη «μυσταγωγία» και αυθεντικότητα του δρώμενου. Παράλληλα κυκλοφόρησε και πολυτελές λεύκωμα με τις φωτογραφίες της έκθεσης.

Στον όροφο του ίδιου εκθεσιακού χώρου, ο λαϊκός μας ζωγράφος Τάκης Σκούπερ παρουσίασε την νέα του δουλειά με τίτλο “Λαϊκά δρώμενα Μπούλες-Γενίτσαροι”. Ανάμεσα στα έργα που εκτέθηκαν περιλαμβάνονταν και μια σειρά έργων μεγάλων διαστάσεων, όπου ο καλλιτέχνης απεικονίζει το δρώμενο στις διάφορες φάσεις του, από το ντύσιμο μέχρι τις πατινάδες στους δρόμους. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της σειράς των έργων είναι η ρεαλιστική απεικόνιση των πρωταγωνιστών (χρησιμοποιούνται μάλιστα επικολλημένα μεταλλικά στοιχεία για να αποδώσουν το θώρακα της φορεσιάς), που προβάλλονται όμως σε αφαιρετικό φόντο, που βοηθάει τις φιγούρες να “ξεπηδούν” από τον καμβά παρασέρνοντας τον θεατή στους διονυσιακούς χορούς τους. Εικόνες από την έκθεση αυτή προβλήθηκαν και στην εκπομπή του τηλεοπτικού σταθμού ΣΚΑΪ για τη Νάουσα “I love gr.”.

Τέλος, στο διαγωνισμό φωτογραφίας “Γενίτσαροι και Μπούλες-σε πραγματικό χρόνο και τόπο”, τον οποίο διοργάνωσε ο ΔΗΠΟΝ στα πλαίσια των εκδηλώσεων “Νάουσα-Αποκρία 2010”, συμμετείχαν 20 φωτογράφοι με τα έργα τους και είχαν ως θέμα το δρώμενο “Γενίτσαροι και Μπούλες”, όπως το αποθανάτισε ο φακός τους τις δύο Κυριακές 7 και 11 Φεβρουαρίου. Η κριτική επιτροπή αποφάσισε να απονεμίσει επτά ισάξια βραβεία στους: Αντώνιο Ανδριώτη, Βασίλη Καρκατσέλη, Δημήτρη Κουρμούλη, Μαρία Μπαμίχα, Μαρία Νωίδου, Κώστα Παπακότα και Ευδοξία Τσουκαλά, ενώ σε όλους τους συμ-

μετέχοντες δόθηκαν τιμητικά διπλώματα συμμετοχής.

Ναυσαίες αθλήτριες στους Ολυμπιακούς αγώνες

Συνεχίζοντας την μεγάλη παράδοση των ναυσαίων αθλητών της χιονοδρομίας, οι πρωταθλήτριες του ΕΟΣ Νάουσας Σοφία Ράλλη και

Μαρία Ντάνου συμμετείχαν στους Χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες στο Βανκούβερ με την εθνική ομάδα της χώρας μας, στα αθλήματα κατάβασης και αντοχής.

“Ψυχή Βαθιά” του Παντελή Βούλγαρη

Με την παρουσία του γνωστού σκηνοθέτη Π. Βούλγαρη, παρουσιάστηκε στην κατάμεστη αίθουσα της Εστίας Μουσών το βιβλίο του “Ψυχή Βαθιά”, το οποίο περιέχει το σενάριο και φωτογραφίες της ομώνυμης κινηματογραφικής ταινίας. Για το βιβλίο μίλησαν οι Κώστας Περισσράτης και Μηνάς Κόκκινος, κάνοντας αναφορά στην υπόθεση της ταινίας και στο πολυποίκιλο έργο του καταξιωμένου στον ελληνικό κινηματογράφο συγγραφέα και σκηνοθέτη.

Η “Ψυχή Βαθιά” αναφέρεται σε μια από τις πιο επώδυνες περιόδους της ελληνικής ιστορίας, τον εμφύλιο. Ταινία για σεμινάριο ουμανισμού, όπου, όπως τονίστηκε, ο Παντελής Βούλγαρης επιλέγει να αναδείξει την ανθρώπινη πλευρά, τις ανθρώπινες τραγωδίες που εκτυλίχθηκαν και

σημάδεψαν πολλές γενιές, αποφεύγοντας ωστόσο τις πολιτικές προεκτάσεις των γεγονότων.

Ο συγγραφέας και σκηνοθέτης εξήγησε στη συνέχεια στο πώς ασχολήθηκε με την ιστορία του εμφυλίου και αναφέρθηκε στην πορεία για τη δημιουργία της ταινίας, την πολυετή του έρευνα που πραγματοποίησε για τη συλλογή στοιχείων για τη συγγραφή του σεναρίου (όπως είπε, διάβασε ... 650 βιβλία για να σχηματίσει πλήρη εικόνα της εποχής). Ακολούθησε ενδιαφέρον διάλογος με το κοινό, κατά τον οποίο ο Παντελής Βούλγαρης αναφέρθηκε στο τρόπο προσέγγισης της ταινίας από το κοινό και το ενδιαφέρον της νεολαίας για τα γεγονότα της εποχής εκείνης.

Βράβευση ναυσαίας φοιτήτριας

Σε εκδήλωση στην αίθουσα της παλιάς Βουλής με την ονομασία “Οι πρώτοι των πρώτων” που διοργάνωσε η Eurobank, τιμήθηκαν οι μαθητές που συγκέντρωσαν τις μεγαλύτερες βαθμολογίες πανελλαδικά κατά νομό στις εισαγωγικές εξετάσεις για τα ΑΕΙ το 2009. Μεταξύ των βραβευθέντων από την υπουργό Παιδείας κ. Διαμαντοπούλου ήταν και η ναυσαία φοιτήτρια της Ιατρικής του Α.Π.Θ δ. Ευθυμία Προύσαλη, στην οποία και το περιοδικό μας εύχεται καλή πρόοδο και πάντα επιτυχίες!

“Άδοξοι Αργοναύτες” από το Θεατρόγραμμα ΚΩΣΚΟΛ

Τη νέα κωμωδία του Κώστα Κόλλα “Άδοξοι Αργοναύτες” παρουσίασε το Θεατρόγραμμα ΚΩΣΚΟΛ, σε σκηνοθεσία του συγγραφέα. Στο έργο αυτό ο κ. Κόλλας προσπάθησε να “παντρέψει” την Αργοναυτική εκστρατεία με τον Ρουβά, τον

Τζόνι Ντεπ και άλλα «σύγχρονα» μέσα από σατιρικούς διαλόγους και χιουμοριστικές ατάκες, ξεσηκώνοντας το χειροκρότημα των θεατών των

παραστάσεων.

Τους ρόλους ερμήνευσαν οι Παναγιώτης Ιγνατιάδης, Σταύρος Εξηντάρας, Δημήτρης Πάζος, Γιώργος Μακρογιώργος, Αγγελική Αντιφάκου, Αφροδίτη Παρίση, Ηλιάνα Τσίλη, Τάνια Στόιου, Νικολέτα Τσέλιου, Γιάννης Ράπτης, Κατερίνα Σολδάτου, Κώστας Φυκιάρης, Ευγενία Νακοπούλου και Χάρης Αδαμίδης, ενώ στα χορευτικά συμμετείχαν οι Μαριάνθη Σεραφείμ, Ευγενία Παναγιωτίδου, Χρύσα Οικονόμου, Χαρά Βαρθολομαίου, Λεμονιά Στοΐδου, Αντιγόνη Στοΐδου, Βαρβάρα Κάππα, Ειρήνη Χειμαριού, Κατερίνα Μητσιάνη, Ελισάβετ Λιόλιου. Οι χορογραφίες ήταν της Τάνιας Στόιου, η μουσική διδασκαλία της Μαρίας Πέτκου, η μουσική επιμέλεια του Στ. Εξηντάρα και το μακιγιάζ της Σοφίας Σταμάτη. Ο σχεδιασμός της αφίσας και των εντύπων έγινε από τον Δημ. Πάζο, ο ήχος και οι φωτισμοί από τον Παν. Γιάτση.

«Χορεύοντας με τον Αρμαγεδώνα...»

Μια πολύ ενδιαφέρουσα διάλεξη με τίτλο “Χορεύοντας με τον Αρμαγεδώνα: Η πυρηνική στρατηγική των ΗΠΑ και της Ε.Σ.Σ.Δ. από την Χιροσίμα στον πόλεμο των άστρων”, έδωσε ο καθηγητής κ. Γ. Μυλωνάς, στην Εστία Μουσών. Ο ομιλητής αναφέρθηκε με εξαιρετικά κατατοπιστικό λόγο στα διεθνή θέματα και στις στρατηγικές που εφάρμοσαν οι ΗΠΑ και η πρώην ΕΣΣΔ κατά την διάρκεια του ψυχρού πολέμου, όπου σε δεκάδες περιπτώσεις κρίσεων κόντεψε

να μετατραπεί σε θερμοπυρηνικό πόλεμο, απειλώντας την ύπαρξη του πλανήτη. Αναφέρθηκε σε δεκάδες προέδρους, πολιτικούς, στρατηγούς, επιστήμονες και αναλυτές που σχεδίασαν και εφάρμοσαν την πυρηνική στρατηγική των δύο υπερδυνάμεων, επιβεβαιώνοντας το δόγμα του Κλαούσεβιτς ότι ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα! Την εκδήλωση διοργάνωσε ο σύλλογος Φίλων Μουσικής.

Ναουσαίοι σε φεστιβάλ μασκοφόρων δρώμενων στη Γαλλία

Ναουσαϊκή αποστολή 29 ατόμων συμμετείχε στο τριήμερο Ευρωπαϊκό Φεστιβάλ μασκοφόρων δρώμενων, που πραγματοποιήθηκε στο Λούπιαν του Μονπελιέ της Γαλλίας από 26-29 Μαρτίου, εκδήλωση που διοργανώθηκε από το Κέντρο Πολιτισμού της Γκανά υπό την αιγίδα της UNESCO. Στην αποστολή συμμετείχαν 8 μέλη του Ομίλου «Αράπιτσα», 12 του Ομίλου «Γενίτσαροι και Μπούλες», 5 μέλη της ορχήστρας του Ωδείου “Αριστοτέλης” καθώς και δύο εκπρόσωποι παρουσίασης γνωσιγνωσίας κρασιών της περιοχής μας και κατασκευής “προσωπείων”. Σημαντική συμβολή στην συμμετοχή της ναουσαϊκής αποστολής στο Φεστιβάλ είχε ο κ. Μανόλης Βαλσαμίδης, παλιός γνώριμος και συνεργάτης της διοργανώτριας αρχής. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πρόεδρος του Κέντρου Πολιτισμού της Γκανά είχε επισκεφθεί τη Νάουσα με την ευκαιρία της διεξαγωγής του Συνεδρίου «Μάσκες και Μασκαρέματα» που είχε διεξαχθεί στην πόλη μας το 2006.

Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΠΑΝΑΡΧΑΙΩΝ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΩΝ ΣΤΟ ΔΡΩΜΕΝΟ «ΜΠΟΥΛΕΣ»

του Θεόδωρου Ζιώτα

Κάθε προσπάθεια ερμηνείας ενός δρώμενου, που κατόρθωσε να επιβιώσει μέχρι τις μέρες μας, έρχεται αντιμέτωπη με δύο βασικά προβλήματα. Τα προβλήματα αυτά είναι οι αιτιολογικοί μύθοι που κατά περιόδους σκέπασαν το δρώμενο και, φυσικά, η εξέλιξη του δρώμενου ανά και δια μέσου των αιώνων, πως επιβίωσε, δηλαδή, το δρώμενο προσαρμόζοντας τα στοιχεία του στα εκάστοτε νέα λατρευτικά στοιχεία που επέβαλαν νέες κοινωνικές συνθήκες.

Αυτά τα δύο βασικά προβλήματα πρέπει να λυθούν για να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε και το δρώμενο, το οποίο παρουσιάζει ο θίασος Μπούλες την περίοδο της Αποκριάς στη Νάουσα. Τους αιτιολογικούς μύθους, αφ' ενός, που δημιουργήθηκαν ή επινοήθηκαν γύρω από τις τελετουργίες του δρώμενου και κατά πόσο αυτές οι επινοήσεις αποδίδουν το νόημα των τελετουργιών και αφετέρου τα εξελικτικά στάδια του δρώμενου.

Από τις παρατηρήσιμες όψεις του δρώμενου μπορούμε να επισημάνουμε δύο βασικά στοιχεία τα οποία βοηθούν στην ερμηνεία των τελετουργιών: Το πρώτο βασικό στοιχείο είναι ότι το δρώμενο που τελούν οι Μπούλες έχει διατηρήσει την ιεροπρέπεια που πρέπει να είχε. Δεν εξελίχτηκε σε εκλαϊκευμένο δρώμενο, έτσι ώστε να αλλοιωθεί και να φθάσει στις μέρες μας με την μορφή διακωμώδησης, όπως παρατηρείται σε πολλά άλλα έθιμα και δρώμενα, στα οποία λειτουργικές μεταμφιέσεις και σημαντικές τελετουργίες έχασαν τον ιεροπρεπή χαρακτήρα τους και ...αφομοιώνονται με τον πανηγυριού τα χωρατά και τα παιχνίδια(1) ή σκεπάζονται από χριστιανικό μανδύα(2). Την ιεροπρέπεια που απόκτησε ο θίασος Μπούλες από τον μυστηριακό του χαρακτήρα

την διατηρεί σε κάθε εμφάνιση του. Είναι ο σημαντικότερος παράγοντας που συνετέλεσε ώστε ο θίασος να διατηρηθεί ως θίασος, και μάλιστα στην αρχική του μορφή, και μαζί του να επιβιώσουν παμπάλαιες τελετουργίες και αρχέγονα στοιχεία, τα οποία συνθέτουν και μας παρουσιάζουν τις συνήθειες, την θρησκευτική συμπεριφορά και γενικότερα τον πολιτισμικό κόσμο μιας πανάρχαιας κοινωνίας.

Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι το δρώμενο έφτασε ως της μέρες μας όχι ως το σπάραγμα μιας γιορτής, ενός αρχαίου τελετουργικού, αλλά

ως το όλον μιας τελετουργίας, μιας πράξης με αρχή μέση και τέλος. Αυτό προκύπτει από την λογική σειρά που ακολουθούν οι τελετουργίες του, οι οποίες διατηρούν μέχρι τις μέρες μας τη δομή Αρχαίας Ελληνικής Γιορτής: Πομπή – Αγώνας – Κώμος.

Σημαντικό στοιχείο επίσης του δρώμενου είναι ο μνητικός χαρακτήρας(3) των τελετουργιών του, καθώς και ο μνητικός συμβολισμός των χρηστικών τελετουργικών αντικειμένων. Η μύηση είναι ο πυρήνας του δρώμενου. Το κάλεσμα που με αυτό επιτυγχάνεται ο μνητικός αποκλεισμός-απαραίτητη προϋπόθεση της μύησης, η δοκιμασία της μύησης, η οποία εκφράζεται με τις αποτρεπτικές και εξευμενιστικές τελετουργίες στο περιζώσιμο της πόλης, η επιστροφή την άλλη μέρα και η επανένταξη του άνδρα, πλέον, στο οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον, το προσωπείο, τα εξαρτήματα της ενδυμασίας, η ίδια η ενδυμασία, εξυπηρετούν τον πλασματικό θάνατο, τη βασική προϋπόθεση της μύησης.

Η μύηση, επίσης, προϋποθέτει σιωπή και μυστικό κώδικα επικοινωνίας μεταξύ των μυστών και είναι προφανές ότι ο βασικότερος παράγοντας που προστάτευσε και διατήρησε τις τελετουργίες είναι η σιωπή που απαιτεί το δρώμενο από τους μύστες του. Η σιωπή προστάτευσε την συλλογικότητα του θιάσου και δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας πολύπλοκης γλώσσας χειρονομιών. Ο κώδικας αυτός επικοινωνίας έμεινε ανεπηρέαστος στο θίασο της Μπούλας και με την πάροδο του χρόνου καθιερώθηκε από την παράδοση με αποτέλεσμα να αντιστέκεται σε κάθε εξωτερική παρέμβαση και χωρίς, δυστυχώς, να μπορεί να το προστατεύσει και από αυθαίρετες ερμηνείες και αιτιάσεις, κατόρθωσε να συντηρεί αναλλοίωτες στο χρόνο τις τελετουργίες του δρώμενου.

Με τον όρο τελετουργία εννοούμε κάθε πράξη με επικοινωνιακό χαρακτήρα, στερεότυπα επαναλαμβανόμενη, που συνδέει με κάποιο τρόπο τον τελεστή

ή τους τελεστές με μία υπερφυσική δύναμη(4). Αυτές οι πράξεις είναι ένα σύνολο κινήσεων, χειρονομιών και ενεργειών οι οποίες αποτελούν ένα είδος γλώσσας, πράγμα που σημαίνει ότι μεταφράζουν κάποια ιδέα(5). Από εξωτερικής άποψης η τελετουργία είναι ένα πρόγραμμα επιδεικτικών πράξεων με καθορισμένο τρόπο εκτέλεσης και συχνά σε καθορισμένο τόπο και χρόνο(6). Είναι όμως χαρακτηριστικό ότι κάθε τελετουργία συνοδεύεται και από έναν αιτιολογικό μύθο που δικαιολογεί την ύπαρξή της.

Η οποιαδήποτε προσπάθεια ερμηνείας των τελετουργιών του δρώμενου, πρέπει να λάβει υπόψη της το δίπτυχο μύθος – τελετουργία, που στις αρχαίες κοινωνίες, συνιστά το κυριότερο συστατικό της θρησκευτικής πρακτικής(7). Ακόμη, πρέπει να λάβει υπόψη ότι μέσω αυτών των τελετουργιών οι θίασοι, όπως είναι οι Μπούλες, ως εκφραστές και φορείς της λατρείας, παίζουν σημαντικό ρόλο στη θρησκευτική ζωή των αρχαίων Ελλήνων και αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα της Ελληνικής κοινωνίας(8). Επειδή οι σχέσεις της πόλης και της θρησκείας είναι άρρηκτα δεμένες, και η λατρεία καθορίζει την πολιτική φυσιογνωμία της πόλης και την πολιτική της συμπεριφορά, και αποτελεί τη βάση όλων των κοινωνικών δραστηριοτήτων⁹, οι κοινωνικές ομάδες, όπως οι θίασοι, μέσω των λατρευτικών πράξεων και τελετουργιών, αφ' ενός διασφάλιζαν την αναγνώρισή τους, την πολιτική τους ένταξη και τον ρόλο τους στην πολιτική ζωή της πόλης,

και αφ' ετέρου την αλληλεγγύη, την συνεκτικότητα καθώς και την ταυτότητα της ομάδας, η οποία ταυτότητα ήταν καθοριστικός παράγοντας για την ύπαρξή της.

Επομένως οποιαδήποτε ερμηνεία των τελετουργιών που τελούν οι Μπούλες έξω από τις δοξασίες, αντιλήψεις και προλήψεις που είναι ενταγμένες στην λατρευτική πρακτική των παραδοσιακών κοινωνιών δεν μπορεί να ευσταθεί. Εξ' άλλου η χρονική περίοδος που τελείται το δρώμενο δεν συμπίπτει με καμιά γνωστή χριστιανική γιορτή, ούτε με κάποια εθνική επέτειο ή ιστορικό γεγονός της πόλης, που να επιτρέπει σχετικές αναφορές. Απεναντίας το δρώμενο τελείται στην έναρξη της εαρινής περιόδου, που στον αρχαίο άνθρωπο ήταν η είσοδος της νέας χρονιάς, καθοριστική στιγμή για την επιβίωση του αρχαίου ανθρώπου. Γι' αυτό σ' αυτή την χρονική περίοδο το Ελληνορωμαϊκό ημερολόγιο είναι πλούσιο σε γιορτές. Είναι προφανές λοιπόν ότι το δρώμενο που τελούν οι Μπούλες προέρχεται από το λαϊκό εορτολόγιο και έχει λατρευτικό χαρακτήρα και όχι πολεμικό όπως εικάζεται. Μας είναι γνωστό ότι όλες οι γιορτές του λαϊκού εορτολογίου έχουν τις ρίζες τους σε αρχαιοελληνικές γιορτές(10). Άρα όλες οι τελετουργίες του απηχούν δοξασίες, αντιλήψεις, προλήψεις μιας αρχαίας εποχής.

Το δρώμενο, το οποίο παρουσιάζει ο λατρευτικός θίασος Μπούλες, στερείται από ένα ολοκληρωμένο αιτιολογικό μύθο που να δικαιολογεί την ύπαρξή του. Και επειδή δεν έτυχε έγκαιρα

κάποιας επιστημονικής μελέτης, έγινε δυνατή η επικράτηση πρόχειρων και ευκαιριακών αντιλήψεων που αποδίδουν στις τελετουργίες του δρώμενου διάφορους αιτιολογικούς μύθους ασύνδετους μεταξύ τους, επειδή τις ερμηνεύουν με βάση το πρόσφατο ιστορικό παρελθόν της πόλης και όχι με βάση τη διαχρονική τους σημειολογία. Οι αιτιολογικοί αυτοί μύθοι, οι οποίοι πρέπει να σημειώσουμε δεν είναι βγαλμένοι από την συλλογική συνείδηση, αλλά κυρίως προέρχονται από ερευνητές, που τα τελευταία χρόνια προσπάθησαν να ερμηνεύσουν το δρώμενο, χωρίς καμιά επιστημονική τεκμηρίωση, επεκράτησαν με την άκριτη υιοθέτησή τους από τις δημοτικές αρχές μέσω εντύπων που διακινούνται κατά την περίοδο της Αποκριάς.

Επειδή οι εν λόγω αιτιολογικοί μύθοι αποδίδουν στις τελετουργίες του δρώμενου πολεμική χρηστική αξία, το εντάσσουν σε ιστορικό πλαίσιο και συγκεκριμένα στην περίοδο της τουρκοκρατίας. Αυτό έχει ως συνέπεια να αφαιρεθεί η κεντρική ιδέα και η προσδοκία που φέρει το ίδιο το δρώμενο. Έτσι πολλά εξαρτήματα της ενδυμασίας τα οποία στις τελετουργίες αποκτούν διαφορετικό νόημα από ότι έχουν στην καθημερινότητα, με σκοπό να συμβάλουν στην επιτυχία τους, ερμηνεύονται ως αντικείμενα τα οποία εξυπηρετούν πολεμικούς σκοπούς. Έτσι το ταράμπουλο υπάρχει για να χρησιμοποιηθεί ως σάβανο, όταν η Μπούλα σκοτωθεί στον πόλεμο και όχι επειδή με αυτό επιτυγχάνεται ο μυητικός

αποκλεισμός του μύστη ή ακόμη το φυσέκι που φέρει στο στήθος της η Μπούλα χρησιμοποιείται για να μεταφέρει τα μηνύματα ή για να βάζει το μπαρούτι της η Μπούλα, όταν πάει στον πόλεμο, αν και η Μπούλα δεν έχει όπλο, και όχι επειδή το φυσέκι είναι ένα χρηστικό τελετουργικό αντικείμενο που συμβάλει στον πλασματικό θάνατο του μύστη. Το φυσέκι, σημειωτέον, είναι ένα κατ'εξοχή ορφικό ταφικό έθιμο και το χρησιμοποιούσαν ως φυλαχτό. Οι ορφικοί το τοποθετούσαν στο στήθος του νεκρού που είχε μνηθεί στα ορφικά μυστήρια, και μέσα σ' αυτό έγραφαν σε χρυσά ελάσματα τις οδηγίες που πρέπει να ακολουθήσει ο νεκρός στον άλλο κόσμο σύμφωνα με τις αντιλήψεις τους.(11) Ακόμα, ακόμα και στο τελετουργικό προσωπίο της Μπούλας απόδωσαν εθνικούς συμβολισμούς, προσδιορίζοντας αυτομάτως και τη χρονική περίοδο της δημιουργίας του δρώμενου, δηλαδή τον 17^{ον} αιώνα, όταν οι Έλληνες άρχισαν να αποκτούν εθνική συνείδηση. Μια αυθαίρετη, φυσικά, και απλοϊκή ερμηνεία για τον εξής απλό λόγο: ουδέποτε και πουθενά δεν χρησιμοποιήθηκε προσωπίο για να εκφράσει χώρα, έθνος, φυλή. Απεναντίας ο ρόλος του είναι να αποκρύπτει, να μεταμορφώνει και με τα τελετουργικά προσωπία, όπως αυτό της Μπούλας, να μπορούν οι άνθρωποι να ενσαρκώσουν τις χθόνιες θεότητες, τους δαίμονες της φύσης, τους νεκρούς(12)

Σε κάθε τελετουργία υπάρχουν τα χρηστικά τελετουργικά αντικείμενα τα οποία είναι απαραίτητα για την τέλεσή τους. Εκτός από την ενδυμασία η οποία έχει άμεση σχέση με τις τελετουργίες, τα βασικά χρηστικά αντικείμενα των τελετουργιών της Μπούλας είναι το Προσωπίο και η Πάλλα. Οι Μπούλες χωρίς το προσωπίο(13) δεν τελούν καμία απολύτως τελετουργία και με την Πάλλα, ανάλογα πως την χρησιμοποιούν, τελούν αποτρεπτικές και εξευμενιστικές τελετουργίες. Η βασική όμως συμβολή των τελετουργιών στο δρώμενο είναι ότι με αυτές εξασφαλίζεται και επιβεβαιώνεται η αλληλεγγύη του θιάσου, ως κλειστής ομάδας, με αποτέλεσμα να διατηρείται ο θίασος και να δίνει την δυνατότητα να εντάσσει στους κόλπους του νέα μέλη(14).

Η ένταξη του νέου μύστη στο θίασο Μπούλες γίνεται με τελετουργικό τρόπο. Είναι το ίδιο τελετουργικό για κάθε μύστη όταν τον καλεί ο θίασος. Ο μύστης αφού ολοκληρώσει την απαραίτητη προετοιμασία όπως ορίσει το τυπικό του δρώμενου, και με την βοήθεια πάντοτε παλιού μύστη, περιμένει το κάλεσμά του από τον θίασο.

Το κάλεσμα γίνεται με την συνοδεία της μουσικής όπου οι οργανοπαίκτες παίζουν την ίδια πένθιμη μελωδία σ' όλη τη διάρκεια του σχηματισμού της πομπής μέχρι να φθάσουν στο δημαρχείο. Όταν φθάσουν στο σπίτι του μύστη τότε οι

Μπούλες παρατάσσονται μπροστά από αυτό. Ο μύστης βγαίνει στο μπαλκόνι του σπιτιού σηκώνει το κεφάλι ψηλά και με ανάταση τα χέρια κουνάει το στήθος και τα χέρια του. Αυτή την ίδια πράξη την εκτελεί και ο θίασος οποίος είναι παρατεταγμένος κάτω από το σπίτι. Αυτή η τελετουργία επαναλαμβάνεται τρεις φορές. Είναι μία τελετουργική επικοινωνιακή πράξη, με την οποία ο μύστης εκφράζει την χαρά του για την συνάντηση και την αποδοχή του από τον θίασο. Επίσης μ' αυτόν τον τρόπο δείχνει και την αναχώρηση του στον κόσμο των πνευμάτων όπου έτσι επιτυγχάνεται ο μυητικός αποκλεισμός(15), βασική προϋπόθεση της μήσης.

Το τελετουργικό ατομικό κάλεσμα είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των τελετών ενηλικίωσης. Είναι η απόσπαση του μυούμενου από το περιβάλλον του και η αποκοπή όλων των συγγενικών δεσμών(16). Από εδώ και πέρα οι Μπούλες δεν υπακούουν σε κανένα κοινωνικό νόμο ή περιορισμό, κινούνται σε ένα δικό τους κόσμο(17).

Το κάλεσμα της Νύφης Μπούλας είναι διαφορετικό, γιατί είναι και διαφορετική η θέση της στο δρώμενο(18). Όταν ο θίασος φτάσει στο σπίτι της Νύφης αυτή βγαίνει στο μπαλκόνι και χαιρετά τον θίασο. Ο χαιρετισμός γίνεται ως εξής: Η Νύφη υποκλίνεται έχοντας τα χέρια της κάτω από το στήθος της, ενώ ο θίασος με ανάταση τα χέρια και κουνώντας το στήθος ανταποδίδει τον χαιρετισμό. Αυτή η τελετουργία επαναλαμβάνε-

ται τρεις φορές.

Όταν καλέσουν και την τελευταία Μπούλα πιασμένοι από το χέρι ανά δύο και έχοντας πιασμένη τη Νύφη Μπούλα από το χέρι δεξιά και αριστερά σχηματίζουν μια οργανωμένη πομπή. Η πομπή αυτή με τη συνοδεία των ζουρνάδων και με βήμα γοργό χαιρετώντας τον κόσμο κουνώντας το χέρι τους, κατευθύνονται προς το δημαρχείο.

Όταν φθάσουν οι Μπούλες μπροστά από το δημαρχείο προβαίνουν στον καθαγιασμό του χώρου εκτελώντας τρεις περιφορές, οριοθετώντας με την κυκλική αυτή κίνηση το «ιερό» έναντι του κοσμικού(19). Από τις τελετουργίες που τελούνται μέσα σ' αυτόν τον ιερό χώρο που δημιουργήσαν οι Μπούλες μπροστά από το δημαρχείο διαπιστώνουμε ότι συμβολίζει ένα «άνοιγμα» από μία κοσμική περιοχή σε μία άλλη. Ένα «άνοιγμα» που επιτρέπει την μετάβαση από τον Άδη στη Γη. Είναι μια πανάρχαια αντίληψη και δοξασία, η οποία πέρασε και στη χριστιανική θρησκεία, όπου οι άνθρωποι πίστευαν ότι μέσα από ιερούς χώρους υπάρχει η επικοινωνία μεταξύ του Άδη, Γης και Ουρανού(20), ότι αποτελεί το κοσμικό σύστημα.

Μέσα σ' αυτό τον οριοθετημένο χώρο οι Μπούλες τελούν τον Ζαλιστό. Ο Ζαλιστός είναι μία τελετουργική πράξη όπου οι Μπούλες τη τελούν χωρισμένες σε ζευγάρια. Η μία από τις Μπούλες του ζευγαριού υποβασταζόμενη από την άλλη λυγίζει το σώμα της μπρος τα πίσω, σηκώνει τα χέρια της στη στάση της ανάτασης και κοιτάζοντας το κτίριο κουνά το στήθος της προκαλώντας ένα χαρακτηριστικό μεταλλικό ήχο από τα νομίσματα που κρέμονται στο θώρακα της. Η όλη τελετουργία γίνεται με τη συνοδεία των οργανοπαιχτών που δίνει τον ρυθμό και την αλλαγή, κατά την οποία οι Μπούλες που αποτελούν ζευγάρια αλλάζουν εναλλάξ ρόλους, με τις υποβασταζόμενες να εκτελούν τον Ζαλιστό και το αντίστροφο. Παράλληλα η

Νύφη φέρνει τα χέρια στο στήθος και προβαίνει σε συνεχείς υποκλίσεις. Πρόκειται για χειρονομίες που έχουν καταγραφεί ως χαιρετισμός, επιθυμία, επίκληση (21).

Η στάση της Νύφης με σταυρωμένα τα χέρια στο στήθος έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί παρόμοιες συμβολικές στάσεις τις συναντάμε σε πάρα πολλά ειδώλια, τα οποία βρέθηκαν σε τάφους ή λατρευτούς χώρους, στην κεντρική Ευρώπη, στο Μεσογειακό χώρο και στην εγγύς Ανατολή(22), από την νεολιθική εποχή, που οι αρχαιολόγοι της αποδίδουν ειδική σημασία. Τα γυναικεία ειδώλια τα οποία έχουν τα χέρια στο στήθος, όπως ακριβώς της Νύφης, πίστευαν ότι έχουν μυστική γονιμική δύναμη. Ο Παπαχατζής τονίζει ότι αυτά τα ειδώλια στα νεολιθικά χρόνια αποτελούσαν ευλογία για κάθε την ώριμη γυναίκα της κοινότητας, ιδιαίτερα για τις επίτοκες γυναίκες(23). Παρόμοιες τελετουργικές στάσεις συναντάμε σε μυκηναϊκά και προμινωικά ειδώλια τα οποία βρέθηκαν μέσα σε τάφους και σε λατρευτικούς χώρους. Θα μπορούσε κανείς να το θεωρήσει ως μία σύμπτωση, αλλά όμως τα ειδώλια αυτά παρουσιάζουν και χαρακτηριστικά καλλωπισμού παρόμοια με το προσωπίο της Μπούλας και της Νύφης Μπούλας(24).

Οι αρχαιολόγοι την στάση των ειδωλίων με ανάταση των χεριών την ονομάζουν «επιφάνεια»(25). Οι επικλήσεις της Μπούλας και οι αντίστοιχες υποκλίσεις της Νύφης εκφράζουν

την μανιακή επιθυμία για την άρση των φυσικών απαγορεύσεων, για την επιφάνειά τους(26) και τη συνακόλουθη ένωση τους με τον επάνω κόσμο, με τους ζωντανούς.

Έτσι τον Ζαλιστό μπορούμε να τον χαρακτηρίσουμε ως μία τελετουργία ανόδου, όπου ο θεός Διόνυσος, θεός της βλάστησης, που ενσαρκώνεται από τη Νύφη και ακολουθούμενος από τα είδωλα των νεκρών, τις Μπούλες, θα εμφανιστεί στη γη. Η επιφάνεια επί της γης, είναι το γνώρισμα των θεοτήτων της βλάστησης(27). Η εμφάνιση του Διόνυσου από τον Άδη στη Γη, ακολουθούμενος από τις ψυχές των νεκρών, εντοπίζεται στην πρωτόγονη μορφή της διονυσιακής λατρείας όταν ο Διόνυσος ήταν ο κύριος των πνευμάτων και των νεκρών(28). Σ' ένα απόσπασμα του Ευριπίδη αναφέρει για τον Διόνυσο ότι είναι εκείνος που στέλνει πίσω τις ψυχές των νεκρών(29). Ο Ηράκλειτος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι ο Διόνυσος και ο Άδης είναι ένας και ο αυτός θεός(30). Η μεγαλύτερη διονυσιακή γιορτή για την οποία έχουμε και τις περισσότερες πληροφορίες, τα Ανθεστήρια, ήταν αφιερωμένη στους νεκρούς.

Η ένωσή τους με τους ανθρώπους αποκτά οντότητα με μία συμβολική ιερουργία που έχει την έννοια και την μορφή του ιερού γάμου, είναι η γαμήλιος ένωσης της γυναικός του βασιλέως με τον Διόνυσο(31). Με την τέλεση του ιερού γάμου επέρχεται η θεϊκή ένωση με τους ανθρώπους.

Αυτό σημαίνει ότι αίρονται όλες οι θρησκευτικές απαγορεύσεις. Ο Jeanmaire H. σημειώνει ότι ...η τελετή δε του ιερού γάμου ιδίως όταν γίνεται μεταξύ των αντιπροσώπων των δύο αντιθέτων αλλά και αλληλοσυμπληρουμένων συνόλων, δηλαδή του κόσμου των ζώντων και του κάτω κόσμου, καθίσταται το σύνθημα των ενώσεων και της άρσεως των απαγορεύσεων(32). Οι άνθρωποι απέδιδαν μεγάλη βαρύτητα στην τελετή του ιερού γάμου γιατί πίστευαν ότι με αυτή την ερωτική ένωση(33) θα διασφαλιστεί για τη νέα χρονιά η γονιμότητα των ανθρώπων και της φύσης(34). Πρόκειται για μία αρχέγονη αντίληψη την οποία συναντάμε σε πάρα πολλές περιοχές της Ελλάδας και σ' όλο το μεσογειακό χώρο.

Όταν η Νύφη εισέρχεται με τη συνοδεία μιας Μπούλας στο δημαρχείο ο Ζαλιστός σταματάει και οι υπόλοιπες Μπούλες περιμένουν μέσα στον ιερό χώρο που εκτελούσαν προηγουμένως την τελετουργία. Η έξοδος του ζευγαριού από το δημαρχείο σημαίνει ότι ο ιερός γάμος έχει τελεσθεί και επήλθε η άρση των απαγορεύσεων. Οι Μπούλες υποδέχονται αυτό το γεγονός με χαρούμενη μουσική, η οποία μέχρι στιγμής ήταν πένθιμη, και με ενθουσιώδη ελεύθερο χορό, πηδώντας ρυθμικά και εκτελώντας ημικυκλικές περιστροφές δεξιά και αριστερά, σηκώνοντας εναλλάξ τα χέρια τους. Πρόκειται ολοφάνερα για μια εκδήλωση χαράς του θιάσου, που παρόμοια της δεν συναντάται καθ' όλη τη διάρκεια του δρώμενου.

Μετά το καταλάγιασμα της συναισθηματικής φόρτισης του ιερού γάμου και την εκδήλωση χαράς για την ένωσή τους με τον επάνω κόσμο, η Νύφη, που ενσαρκώνει τον Διόνυσο, θεό της βλάστησης, συνοδευόμενη από τα πλουτοφόρα πνεύματα που είναι τα είδωλα των νεκρών οι Μπούλες, θα αρχίσουν να περιφέρονται στους δρόμους της Νάουσας. Η περιφορά αυτή συντελείται για δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι η έμπρακτη αναγνώριση του θεού Διόνυσου ως κυρίαρχου θεού που επιτεύχθηκε χάρη στην τέλεση του ιερού γάμου. Το γεγονός αυτό καθαγιαίνει την ένωση της πολιτικής κοινότητας με το θεό και την ένταξή της στη συλλογική θρησκευτική τάξη(35). Ο δεύτερος λόγος είναι η εκδήλωση προστασίας στην πόλη και τους κατοίκους της από τις κακές

δυνάμεις και η εκδίωξή τους. Η παρουσία του θιάσου στην πόλη αποτελεί εγγύηση για τη γονιμότητα, την ευνομία και την ευημερία.

Η προστασία της πόλης επιτυγχάνεται με τη δημιουργία του μαγικού κύκλου. Ο μαγικός κύκλος είναι μια πανάρχαια αντίληψη και δοξασία. Οι άνθρωποι πίστευαν ότι αν δημιουργούσαν, σε ορισμένες κρίσιμες στιγμές, ένα κύκλο γύρω από την κοινότητα τους αυτός θα τους προστάτευε από τις κακές δυνάμεις.(36). *Ο μαγικός κύκλος εμφανίζεται κυρίως σε ιεροτελεστίες που έχουν σκοπό να κρατήσουν μακριά τις δαιμονικές και άλλες κακόβουλες δυνάμεις(37).* Αυτή την δοξασία και αντίληψη την συναντάμε και στο δρώμενο Μπούλες. Η δημιουργία του μαγικού κύκλου, το περίζωμα της πόλης από τις Μπούλες, είναι η μυητική δοκιμασία του μύστη, που είναι βασική προϋπόθεση της μύησης. Είναι ο αγώνας που δίνει ο μύστης για να περάσει τη μύηση του. Ο αγώνας αυτός εκφράζεται με αποτρεπτικές και εξευμενιστικές τελετουργίες, που σκοπό έχουν να εκδιώξουν ή να εξευμενίσουν τα κακά πνεύματα που απειλούν την έλευση του νέου χρόνου.

Κατά την περιφορά, η Νύφη, που ενσαρκώνει τον θεό Διόνυσο, θεό της βλάστησης και αναγέννηση της φύσης, είναι ο κορυφαίος του θιάσου, και η θέση της είναι στο κέντρο της πομπής. Οι Μπούλες χωρισμένες σε δύο αντικριστές ομάδες παραταγμένες κατά μήκος του δρόμου την συνοδεύουν και την προστατεύουν. Η διαδρομή που ακολουθείται είναι παραδοσιακά καθορισμένη και τηρείται αυστηρά.

Οι Μπούλες για την συνοδεία και προστασία της Νύφης χρησιμοποιούν τις πάλες τους. Έτσι παρουσιάζονται ως ένας ένοπλος θιάσος. Αυτό δεν σημαίνει ότι είναι πολεμικός, γιατί η χρήση των όπλων στους ένοπλους θιάσους έχει μόνο λατρευτικούς σκοπούς(38). Ο F. Ferhle υποστηρίζει πως *χοροί ενόπλων παρουσιάζονται πριν από χιλιετίδες στους ινδοευρωπαϊκούς λαούς και έχουν λατρευτικό σκοπό είναι συμβολικές παραστάσεις για την προστασία μιας κοινότητας ... με αυτούς ήθελαν να προστατεύσουν μια θεότητα της φύσης που την άνοιξη απειλείται από τις δυνάμεις της αφορίας(39).* Οι ένοπλοι θιάσοι δεν ήταν άγνωστοι στο αρχαίο κόσμο. Στην Ελλάδα

και στη Ρώμη, υπήρχαν οι Κουρήτες, οι Σάλιοι, οι Κορύβαντες, οι Αγωναλείς κ.λ.π. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των ενόπλων θιάσων είναι ότι πάντοτε συνοδεύαν και προστάτευαν μία θεότητα.

Ο αγώνας τους είναι ένα σύνολο τελετουργιών που πάντα συνοδεύεται από τους ήχους των οργανοπαικτών. Ο ρυθμός της μουσικής αποτελείται από δύο διαφορετικά επαναλαμβανόμενα μοτίβα, όπου το αργό διαδέχεται το γρήγορο και ανάλογες με τη μουσική είναι και οι τελετουργίες. Ο θιάσος θα ξεκινήσει την περιφορά του μ' αργό ρυθμό. Μ' αυτό το μουσικό μοτίβο εκτελούν μικρούς χορευτικούς βηματισμούς και περιστρέφουν ρυθμικά τα σώματά τους, δεξιά και αριστερά. Την πάλα την κρατούν ψηλά πιασμένη από τη μύτη. Οι πολύχρωμες κορδέλες της λαβής κρέμονται στην κορυφή. Έτσι η πάλα μεταβάλλεται σε θύρσο, διονυσιακό σύμβολο που παίρνει την μορφή της ικετηρίας, σημάδι ικεσίας. Αυτή η τελετουργική πράξη, που συνοδεύεται από την ανάλογη μουσική, είναι μία παράκληση, μία ικεσία, μία πράξη εξευμενισμού των πνευμάτων. Στην αρχαία εποχή το γνώρισμα της ικεσίας ήταν ένα ξύλο στο οποίο κρεμούσαν πολύχρωμες κορδέλες, ήταν η λεγόμενη ικετηρία. Ο Μ. Νίλσον αναφέρει για την ικετηρία και την σχέση της με την μύηση ότι ...το ιερό κλαδί στήνονταν στους γάμους και την σημαντική στιγμή όπου ένας εφηβος γινόταν δεκτός στις φατριές των ανδρών. Η ικετηρία έγινε αχώριστο σύμβολο όλων των ιερο-

τελεστικών και εορτών ο οποίος ζητούσε την προστασία των θεών κρατούσε ένα κλαδί όπου ήταν δεμένες κορδέλες(40).

Στο γρήγορο μοτίβο της μουσικής, οι Μπούλες μεταβάλλουν τον θύρσο σε πάλα — τις πάλες κρατούν ψηλά και με πηδηχτά τις αιωρούν στο αέρα και όταν οι δύο αντικριστές ομάδες ζυγώνουν ανά ζεύγη, τις χτυπούν και αλλάζουν θέση. Η δεξιά ομάδα περνά αριστερά και η αριστερά δεξιά. Ο ρυθμός συνεχίζεται ο ίδιος και επαναλαμβάνεται η ίδια η πράξη, έτσι οι

ομάδες ξαναπαίρνουν την αρχική τους θέση. Αυτή είναι μία αποτρεπτική απελαστική τελετουργική πράξη, που σκοπό έχει να διώξει τα κακά πνεύματα. Ο μεταλλικός ήχος που προκαλείται από την κρούση των παλών και από τα κρεμασμένα νομίσματα του θώρακα κατά τα πηδήματα έχουν αποτρεπτικές ιδιότητες(41). Μια τέτοια ιδιότητα έχει και η χρήση των όπλων ...*Χρήση των όπλων είναι απελαστική των δαιμόνων*(42). Οι συγκρούσεις των δύο ομάδων με τις πάλες και η αλλαγή των θέσεων, υποδηλώνουν μία εικονική μάχη που είναι γνώριμο στοιχείο του εποχιακού δράματος(43). *Στοιχείο του εποχιακού δράματος είναι οι πλασματικές μάχες δύο ομάδων*(44). Είναι μία πανάρχαια τελετουργία καθαρισμού. *Υπάρχουν τουλάχιστον για τα παιδιά τελετουργίες καθαρισμού που περνούσαν μέσα από τη φωτιά και τελετουργίες ψεύτικης μάχης*(45). Αυτή η τελετουργία καθαρισμού είναι πλατιά διαδομένη και την συναντάμε σε πάρα πολλούς λαούς και φυλές(46).

Κατά την διάρκεια της δημιουργίας του μαγικού κύκλου και όταν ο θιάσος φτάσει σε σταυροδρόμια σταματάει, βάζει τις πάλες στα θηκάρια, και στήνει το χορό. Οι χοροί είναι κύκλιοι, αποτρεπτικοί και εκτελούνται πάντα σε σταυροδρόμια. Επειδή υπήρχε στους ανθρώπους η αντίληψη ότι τα σταυροδρόμια είναι ο τόπος όπου μπαίνουν και βγαίνουν τα κακά πνεύματα. Ο Πλούταρχος αναφέρει ότι τοποθετούσαν στα σταυροδρόμια γεύματα για να εξευμενίσουν και

να αποτρέψουν την είσοδο των πνευμάτων στην πόλη. Στα σταυροδρόμια γίνονταν και καθαρτήριες θυσίες για την αποτροπή των κακών πνευμάτων(47). Η δεισιδαιμονία αυτή τροφοδότησε πολλές δοξασίες και τελετουργικές πράξεις που εκτελούνται σ' αυτά και τα συναντάμε σε πάρα πολλά δρώμενα και έθιμα(48).

Οι χοροί που τελούνται στα σταυροδρόμια είναι ένα πολύπλοκο επικοινωνιακό σύστημα χειρονομιών και κινήσεων του σώματος. Αυτές τις κινήσεις τις εκτελεί μόνο ο κορυφαίος του χορού. Οι υπόλοιπες Μπούλες συμμετέχουν πιασμένες από το χέρι και τον παρακολουθούν. Ο ρυθμός τους είναι αργός. Τα βήματα και οι κινήσεις είναι αυστηρά καθορισμένες και συγχρονισμένες με την μουσική. Σ' όλους τους χορούς τους παρατηρούμε, ότι σε μία στιγμή ο ρυθμός γίνεται γρήγορος και συμμετέχουν όλες οι Μπούλες οι οποίες με σηκωμένα τα χέρια και με διακεκομμένα βήματα, διαγράφουν ένα κύκλο στο σταυροδρόμι. Είναι το λεγόμενο « απολυτό». Μ' αυτόν τον τρόπο κλείνουν τον δρόμο στα κακά πνεύματα και δεν μπορούν πλέον αυτά να εισέλθουν μέσα στο μαγικό κύκλο. Πρόκειται για καθαρά τελετουργικούς χορούς που τους γνωρίζουν μόνο οι μύστες και δεν απαντώνται πουθενά αλλού. Επίσης δεν χορεύονται σε καμία κοινωνική εκδήλωση στη Νάουσα, είτε είναι γάμος είτε πανηγύρι. Όπως σε καμία άλλη εκδήλωση δε συναντάμε τον τελετουργικό χαιρετισμό του μύστη όταν συνάπτει χειραψία με τους γνωστούς του την ώρα που ο Θίασος δεν τελεί καμία τελετουργία. Με την χειραψία πηδάει τρεις φορές στον αέρα. Μάλλον πρόκειται για ευχή που αποβλέπει στη γονιμότητα, στην αύξηση των αγαθών, στο μεγάλωμα των σπαρτών. Παρόμοια επίκληση με λόγια συναντάμε σε ένα αρχαίο ύμνο ... *Πήδα για γεμάτα δοχεία/ πήδα για πλούσια σε μαλλί κοπάδια/ πήδα για χωράφια καρπερά/ και για κυψέλες με ώριμο καρπό/ Πήδα για τις πόλεις μας/ πήδα για τα πλοία που διασχίζουν τις θάλασσες/ πήδα για τους νέους πολίτες μας/ και για την καλή Θέμιδα.*(49)

Αυτή η τελετουργία, η Επιφάνεια του θεού Διόνυσου και μάλιστα στην πρωτόγονη μορφή του, η τέλεση του ιερού γάμου, ο αγώνας για την προστασία από τις δυνάμεις της αφορίας

και των κακών πνευμάτων, ο μαγικός κύκλος με όλα τα σύμβολα μιας πανάρχαιης ιεροτελεστίας, είναι ίσως η μοναδική τελετουργία που έχει επιβιώσει και έχει διατηρηθεί, με μαγικό τρόπο, αναλλοίωτη μέσα στο χρόνο. Κι όμως αυτό το μοναδικό έθιμο της πόλης, το έθιμο της γιορτής της Αποκριάς, αυτός ο ενθουσιώδης Θίασος των Μυστών κάθε χρόνο- από τότε κανείς, ακριβώς, δεν ξέρει, με την πάροδο του χρόνου και κάτω από το βάρος των θρησκευτικών και κοινωνικών αλλαγών, αλλά και με τις ευκολίες που μας διακρίνουν πολλές φορές, καταφέραμε να χάσει το νόημά του και αφήσαμε να αναλάβουν κάποιοι να δημιουργήσουν αυθαίρετα έναν άλλο σύγχρονο αιτιολογικό μύθο που ακουμπά μόλις στα πρόσφατα ιστορικά χρόνια της πόλης μας, αποκόπτοντας από το μακρινό παρελθόν του τόπου το πιο πασιδηλο στοιχείο του.

Υποσημειώσεις

- 1 Κ. Κακούρη < Προαισθητικές Μορφές Θεάτρου > σελ 145
- 2 Κ. Κακούρη < Προαισθητικές Μορφές Θεάτρου > σελ. 146
- 3 Θ. Ζιώτας < Οι Μπούλες της Νάουσας από τη φυλετική μύηση στη Διονυσιακή λατρεία >
- 4 Seaford Richard " Ανταπόδοση και Τελετουργία" σελ. 14
- 5 Mar. Mauss – Hen. Hubert. " Σχεδιάγραμμα μιας Γενικής Θεωρίας για τη Μαγεία" σελ. 101
- 6 W. Burkert " Αρχαία Ελληνική Θρησκεία " Σελ. 42
- 7 Μπουρμπούλιας Βασίλειος < Αρχαιοελληνικός μύθος και Τελετές Ενηλικίωσης: Ο μύθος του Θησέα > σελ 20
- 8 W. Burkert < Μυστηριακές Λατρείες της Αρχαιότητας > σελ. 48
- 9 Oswyn Mppay, Simon Price < Η αρχαία Ελληνική πόλις > σελ. 256,
- 10 Ο Στίλπων Κυριακίδης αναφέρει ότι... Τα έθιμα τα φέρνουντα ενιαύσιον περιοδικό χαρακτήρα και τελούμενα καθ' ορισμένας του ενιαυτόν ημέρας ... είναι λείψανα της οργανωμένης εν τω ενιαυτώ λατρείας του ενιαύσιον δηλονότι εορτολόγιον της αρχαίας ελληνικής θρησκείας και αποτελούν το θρησκευτικό άμα και λαϊκό εορτολόγιο. "Λαογραφία. Δελτίο της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας τομ. ΙΑ έτος 1934 – 1937. Σελ. 659"
- 11 Παρ' όμοιο βρέθηκε σε ορφικό τάφο που το φορούσε ο νεκρός στο στήθος του και εκτίθεται στο Βρετανικό Μουσείο W. K. Guthrie " Ο Ορφείας και η αρχαία Ελληνική θρησκεία" σελ. 268
- 12 Λυμπεροπούλου Ευγενία < Προσωπεία στον Ελλαδικό χώρο από τη Μικηναϊκή περίοδο έως και τους Ελληνιστικούς χρόνους > σελ.31
- 13 Εκτεταμένη αναφορά για την σχέση προσωπείου με τις τελετουργίες υπάρχει στο βιβλίο " Οι Μπούλες της Νάουσας από την φυλετική μύηση στη διονυσιακή λατρεία" του

Θ. Ζιώτα. Επίσης στο άρθρο "Το προσωπείο της Μπούλας" στο περιοδικό "Νιάουστα" τευχ. 123 σελ.8 του Θ. Ζιώτα.

14 W. Burkert "Αρχαία Ελληνική Θρησκεία" Σελ. 42. Seaford Richard "Ανταπόδοση και Τελετουργία" σελ. 40.

15 Ο Π. Λεκατσάς σημειώνει ότι... ο αποκλεισμός αυτός έχει πρακτική και μαγική σημασία. Πρακτικά συντηρεί τη μυστιότητα των τελετών κι αποδεσμεύει τις πρωτοβουλίες, τις δραστηριότητες των μυημένων. Μαγικά χωρίζει τους μουσόμενους από την παλαιότερη τους κατάσταση για να τους μετεφέρουν ύστερα στη νέα. Ζώντας στην περίοδο τούτη σε μια ουδέτερη ζώνη, σαν απόξου του κόσμου, οι μουσόμενοι δεν μπαίνουν στους νόμους και τους περιορισμούς της κοινότητας. "Η καταγωγή των θιάσων. Διαμόρφωση και εξέλιξη των μυητικών εταιρειών" Επιθεώρηση της Τέχνης. Τευχος 9^ο Ιούνιος 1962 σελ. 654.

16 Γεωργίου Ανδρέας "Οι κυνηγοί της αθανασίας" σελ. 76.

17 Π. Λεκατσάς "Διόνυσος. Καταγωγή και Εξέλιξη της Διονυσιακής Θρησκείας" Σελ. 59

18 Ζιώτας Θ. "Οι Μπούλες της Νάουσας. Απο τη φυλετική μύηση στη Διονυσιακή λατρεία" Στο κεφάλαιο "Η Νύφη". Επίσης στο άρθρο "Το προσωπείο της Μπούλας" στο περιοδικό "Νιάουστα" τευχ. 123 σελ.8 του Θ. Ζιώτα.

19 W. Burkert "Αρχαία Ελληνική Θρησκεία" Σελ. 136

20 Mircea Eliade "Το Ιερό και το Βέβηλο" σελ.34.

21 Λουκάτος Δημήτριος "Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία" Σελ. 115

22 G. Thomson "Το Προϊστορικό Αιγαίο" σελ.162

23 Παπαχατζής Ν. "Η Θρησκεία στην αρχαία Ελλάδα

" σελ 29. Ο Farnell παρατήρησε ότι αυτή η χειρονομία βοηθάει τη γέννα. G. Thomson "Το Προϊστορικό Αιγαίο" σελ.168

24 Ζιώτας Θ. "Οι Μπούλες της Νάουσας. Απο τη φυλετική μύηση στη Διονυσιακή λατρεία" Στο κεφάλαιο "Η Νύφη".

Επίσης στο άρθρο "Το προσωπείο της Μπούλας" στο περιοδικό "Νιάουστα" τευχ. 123 σελ.8 του Θ. Ζιώτα. Η Α. Παπαευθυμίου – Παπανθίμου στο βιβλίο της "Τελετουργικός Καλλωπισμός στο Προϊστορικό Αιγαίο" κάνει εκτενή αναφορά για τον τελετουργικό καλλωπισμό των ειδωλίων που μας επιτρέπει να εντοπίσουμε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με το προσωπείο της Μπούλας.

25 W. Burkert "Αρχαία Ελληνική Θρησκεία" Σελ 81

26 Στυλιανός Αλεξίου "Η Μινωική Θεά μεθ' υψωμένων χειρών

27 R. Martin – H. Metzger "Η θρησκεία των αρχαίων Ελλήνων" Σελ.136

28 E. Rohde "Ψυχή" Τομ. Β σελ.35

29 Δαράκη Μαρία "Διόνυσος και η θεάς Γη" σελ 56

30 Ηράκλειτος απ. 22/315 (Εκδ. Diels)

31 Αριστοτέλης "Αθηναίων Πολιτεία" 3.5

32 Ο Jeanmaire H "Διόνυσος . Ιστορία της λατρείας του Βάκχου" σελ. 79

33 Παπαδόπουλος Α. "Οι λαϊκές περί θανάτου δοξασίες και τα ταφικά έθιμα των Ελλήνων από τον Όμηρο μέχρι σήμερα" σελ. 214

34 Λεκατσάς Π. "Το κάλεσμα της ΘεοΝύφης. Το ψυχολογικό και μυητικό πλέγμα του ιερού γάμου" σελ. 25. Ο Jeanmaire H "Διόνυσος . Ιστορία της λατρείας του Βάκχου" σελ.80. Mircea Eliade "Το Ιερό και το Βέβηλο" σελ 130

35 Vernant Pierre Jean "Μύθος και Θρησκεία στην Αρχαία Ελλάδα" Σελ. 107

36 Ο Γ. Μέγας παρατηρεί ότι...αυτὸ καθοσιώνετο ο χώρος και κατεκλείετο εν μαγικῷ κύκλῳ, τον οποίον οι δαίμονες

των ασθενειῶν δεν ἠδύναντο να υπερβούν. Ο μαγικός αὐτός τρόπος πρὸς αποτροπὴν ἐπὶ ἡείας ἀναγόμενος εἰς πάγκοινον δοξασία καθ' ἐνέργεια των δαιμόνων και καθ' ὅλων των πονηρῶν πνευμάτων δεν δύναται να ἐξαχθεῖ πέραν ορισμένων ορίων μαγικῶς ἰδρυμένων. "Παραδόσεις περὶ ασθενειῶν" Λαογραφία. Δελτίο της Λαογραφικῆς Εταιρείας. Τομ. Ζ σελ. 489. Ο Αθήναιος ἀναφέρει ὅτι ...Μαντινεῖς δε και μετὰ την ἀπαλλαγὴν αὐτῶν καθαρμόν της πόλεως ἐποιήσαντο σφάγια περιαγάγοντες κύκλῳ της χώρας ἀπάσης. " Δειπνοσοφιστῆς " ΙΔ 626 F. Παρόμοια πρακτικὴ μας ἀναφέρει και ο Πausanias Κορινθιακά XXXIV 3 .

37 G. Stiewrt " Χρόνος, τελετουργία και τελεολογία. " Αρχαιολογία και Τέχνες τομ. 76, σελ.28

38 Η Lawler B. Lillian ἀναφέρει ὅτι ... Όταν η φυλὴ ἔμαθε την χρῆση των μετάλλων, ο ἐντονότερος ἤχος των μεταλλικῶν ἀντικειμένων σίγουρα θα ἔγινε προφανὴς και μαγικὰ σκεύη, εργαλεῖα, πελέκεις και ὅπλα θα χρησιμοποιήθηκαν για την πρόκληση θορύβου. Προσδευτικά θα προτιμήθηκαν τα ὅπλα, μετὰ ἀπὸ λίγο οι χορευτῆς θα ἀρχίζαν να φοροῦν πολεμικὴ εξάρτηση και ο παλαιὸς χορὸς της γονιμότητος θα ἔτεινε να γίνεῖ χορὸς οπλοφόρων. " Ο Χορὸς στην Αρχαία Ελλάδα " σελ. 32

39 Το ἀπόσπασμα εἶναι ἀπὸ τον F. Fehrle και το παραθέτει ο Γ. Μέγας στο βιβλίο του " Ελληνικὲς Γιορτὲς και ἔθιμα της λαϊκῆς Λατρείας " σελ.175

40 Νίλσον Μάρτιν " Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικῆς Θρησκείας " σελ.105

41 Κακούρη Κατερίνα " Διονυσιακά " σελ. 14. Ο Λεκατσάς Π. σημειώνει ὅτι τα νομίσματα ως μέταλλο, ...ἔχουν μυστικὴ ἀπ' ὅπου η χρῆση των σε λογῆς μαγικῆς πράξεις και στο φόβισμα των δαιμόνων. " Η καταγωγή των θεσμῶν των ἐθίμων και των δοξασιῶν " σελ. 97

42 Λεκατσάς Παναγῆς " Η καταγωγή των θεσμῶν των ἐθίμων και των δοξασιῶν " σελ. 102

43 Εποχιακὸ δρᾶμα εἶναι οι θρησκευτικὲς τελετὲς ἀνδρικών θιάσων που βοηθοῦσαν στη μετάβαση ἀπὸ το χειμῶνα στην ἀνοιξη, την ἐρχόμενη χρονιά ἀπὸ την περασμένη. Το ἐποχιακὸ δρᾶμα συνδεόταν με την ἐπὶ κλήση χθονίων θεοτήτων, των οποίων η ἐπανεμφάνισή τους ἐπιβεβαίωνε την ἀφύπνιση των δυνάμεων της φύσης.

44 Λεκατσάς Παναγῆς " Η καταγωγή των θεσμῶν των ἐθίμων και των δοξασιῶν " σελ.98. Λεκατσάς Παναγῆς " Διόνυσος " σελ. 98. Mircea Eliade "Πραγματεῖα πάνω στην Ιστορία των Θρησκειῶν " σελ. 371

45 Harrison J. Ellen " Αρχαῖες Ελληνικὲς Γιορτὲς " σελ. 208

46 Λεκατσάς Παναγῆς " Η Ψυχή. Η ἰδέα της ψυχῆς και της αθανασίας της και τα ἔθιμα του θανάτου " σελ. 252. Frazer George " Ο Χρυσὸς κλώνος " τομ. Δ σελ. 86

47 Πλούταρχος "Ηθικά 280 b, 290 d. Επίσης για ἀνάλογες τελετουργίες και συνήθειες που τελούνται στα σταυροδρόμια μας πληροφορεῖ και ο Αθήναιος στους "Δειπνοσοφιστῆς " 149 c, 645

48 Η Κατερίνα Κακούρη παρατηρεῖ στους Ἀναστενάριδες ὅτι ..την ἰδιότυπον ταύτην συνεστίασιν ἀκολουθοῦν χοροὶ εἰς προσδιορισμένους χώρους. Εἶναι η φάσις της μεγάλης ἀποτροπῆς του κακοῦ. Κατ' αὐτὴν « ζώνουν » δια κυκλικῷ χορῷ το « σταυροδρόμι » τόπου ὅπου « μπαίνουν και βγαίνουν τα καλὰ και κακὰ πνεύματα » " Διονυσιακά " σελ 28 . Επίσης Γ. Μέγας " Μαγικαὶ και δεισιδαίμονες συνήθειες πρὸς ἀποτροπὴν ἐπιδημικῶν νόσων " Ἐπετηρὶς Λαογραφικοῦ Αρχείου 1943 τομ. 5 – 6 σελ. 33.

49 Πρόκειται για τον ὕμνο των Κουρητῶν. Harrison J. Ellen " Τελετουργικὰ δρώμενα στην ἀρχαία Ελλάδα " σελ.21

Το κουρμπάνι, κατάλοιπο ειδωλολατρικών θυσιών

Η κριτική του από την Εκκλησία και η επικράτησή του

Του Κωνσταντίνου Γκλαβένου

Πολύς λόγος γίνεται τελευταία για το πατροπαράδοτο κουρμπάνι (τεμάχιο βρασμένου κρέατος), το οποίο προσφέρεται στους πιστούς για ευλογία μαζί με λίγο σταφύλι (Στενήμαχος), ή με τη μορφή κανονικού φαγητού σε πιάτο μετά τη Θεία λειτουργία, κυρίως σε κάποιο εξωκλήσι που πανηγυρίζει. Σε κάθε περίπτωση υπάρχει μια ιεροτελεστία, που τηρείται με ευλάβεια, και καταλήγει σε χορό και γλέντι στο προαύλιο της Εκκλησίας, όταν λαϊκοί οργανοπαίκτες ξέρουν με πολύ μεράκι να απογειώνουν το κέφι και να συνεγείρουν τα πλήθη.

Η λέξη ετυμολογικά έχει εβραϊκή ρίζα (Kurban) και σημαίνει θυσία, αλλά και το ζώο που πρόκειται να θυσιαστεί. Οι απαρχές του εθίμου πρέπει να χάνονται στην ειδωλολατρική δωδεκαθεϊκή θρησκεία των προγόνων μας. Ήταν οι θυσίες που γίνονταν τότε για εξευμενισμό όλων ανεξαιρέτων των θεών, αλλά ιδιαίτερα προς τιμήν του Απόλλωνα – Ήλιου για την αποφυγή κακών ή για ευγνωμοσύνη στο Θεό. Με το πέρασμα όμως, του χρόνου έμεινε η θυσία, αλλά άλλαξε το θρησκευτικό της περιεχόμενο.

Τα κουρμπάνια ήταν συνηθισμένες τελετουργίες, κυρίως στο θρακικό χώρο (Βόρεια Θράκη – Ανατολική Ρωμυλία), και προσφέρονταν από ιδιώτες και κοινότητες σε διάφορες περιπτώσεις και με ποικίλες επιδιώξεις. Η αμπελουργική Στενήμαχος είναι μια από τις περιοχές του θρακικού χώρου, στην οποία μαρτυρούνται αιματηρές προσφορές προς τον Άγιο Τρύφωνα. Η ευρύτατη διάδοση του εθίμου εξηγεί, γιατί στην αμπελόφυτη αυτή περιοχή η τέλεση αιματηρής θυσίας στο πλαίσιο του εορτασμού αγροτικού Αγίου, είχε επιδιωκόμενο αντάλλαγμα μια καλή χρονιά για τα αμπέλια.

Παράλληλα με το θρακικό χώρο, όπου φαίνεται το έθιμο να είχε κατεξοχήν ευρύτατη διάδοση και να ήταν ιδιαίτερα προσφιλές, απαντάται ταυτόχρονα και σε πολλά άλλα μέρη του ελλαδικού χώρου, ώστε να είναι δύσκολος ο προσδιορισμός της αρχικής του κοιτίδας, όπου διαμορφώθηκε το τελετουργικό του. Το έθιμο το ανακάλυψε ο λαογράφος Γ. Μέγας, το 1911, στη Θράκη και το περιέγραψε στη «λαογραφία» του. «Θυσίαι ταύρων και κριών άλλοθεν δεν είναι ημίν τουλάχιστον γνωσταί» (Γ.Α. Μέγα «Λαογραφία» τόμ. Γ', 1911-12 σελ. 166. «Θυσία ταύρων και κριών εν τη Β.Α Θράκη»). Το ίδιο λέγει και ο Νικ. Πολίτης μιλώντας για τις ζωοθυσίες που γίνονταν τότε στα Αναστενάρια.

Και οι δύο μελετητές, όμως, δεν είχαν καλή πληροφόρηση. Ζωοθυσίες με θρησκευτικό χαρακτήρα και σαφή τα ίχνη επιβίωσης της αρχαιότητας τελούνταν στις αρχές του περασμένου αιώνα και σε άλλα μέρη του Ελληνισμού π.χ. στη Νικομήδεια της Βιθυνίας, στην Αγία Παρασκευή Λέσβου, στους Προμάχους του Σκρά, στη Ραψάνη, Κύμη, Ίμβρο, στο Αϊβαλί, και σε πολλά άλλα μέρη.

Είναι κάτι που δένει το απότερο παρελθόν με το χθες και το σήμερα και επιβεβαιώνει την ιστορική συνέχεια της Ελληνικής φυλής στα μέρη εκείνα, στις εσχατιές της ελληνικής γης.

Το έθιμο διατηρήθηκε αναλλοίωτο και στα βυζαντινά χρόνια:

*«Άγιε μου, Άγιε μου, φοβερέ και δυνατέ
Δος αυτόν κατά κρανίου, ίνα μη υπαιρρήται
καγώ σοι τον βουν τον μέγαν
προσαγάγω εις ευχήν»*

τραγουδούσαν οι βυζαντινοί στα χρόνια του αυτοκράτορα Μαυρικίου (582 602 μ.Χ.) και δεν παρέλειπαν βέβαια «να προσάγουν» βόδια και άλλα ζώα στις εκκλησίες και ιδίως στα ξωκλήσια, για να εκπληρώσουν ένα τάμα τους στον Άγιο, όπως έκαναν και οι εθνικοί πρόγονοι τους.

Έτσι έφτασε το έθιμο στις μέρες μας ιδιαίτερα εμπλουτισμένο. Κουρμπάνι σήμερα έχουμε συνδεδεμένο με τη γιορτή του Αι-Γιώργη, του Αι-Δημήτρη, του Αι-Τρύφωνα, και με άλλες, μα μπορεί και ανεξάρτητα από αυτό να είναι συνδεδεμένο με κάποιο τάμα. Το σφάξιμο και το μαχαίρωμα του ζώου εκεί, στο προαύλιο της εκκλησίας, και όταν δεν έπαιρνε τη μορφή τελετουργίας (που κατά κανόνα έπαιρνε) κατέληγε σε δεινό φαγοπότι, χορό και «ζεύκι».

Στον Αι-Γιώργη γίνεται μικρό πανηγυράκι και σφάζουν χίλια πρόβατα και πεντακόσια γίδια. (Γιάννη Αποστολάκη: «Τα Δημοτικά τραγούδια»). Μικρό το πανηγυράκι και γίνονταν Τέτοιο μακελειό;

Αυτά τα διονυσιακά, λοιπόν, έβλεπε η επίσημη

Στενήμαχος Ημαθίας 2010. Αναβίωση του εθίμου. Το ζώο (κριαρί) με τη συνοδεία μουσικών οργάνων οδηγήθηκε στον περίβολο της εκκλησίας του Αγίου Τρύφωνα, μετά την περιφορά του στους δρόμους του χωριού.

Εκκλησία και οι Πατέρες και προσπάθησαν να τα σταματήσουν. Από τη Σύνοδο της Καρθαγένης, δια του 60^{ου} κανόνος της, ζητήθηκε να καταργηθούν οι σφαγές ζώων σε ναούς, διότι «Ουχί μόνον οι εκκλησιαζόμενοι συνεποσίαζον, αλλά και έψαλλον προς μουσικά όργανα διάφορα άσματα, στήνοντες και χορούς, καθ'ων δριμύτατα επεξήλθεν ο Μέγας Βασίλειος (= εναντίον των οποίων άσκησε δριμύτατη κριτική ο Μέγας Βασίλειος). Φαίδωνος Κουκουλέ : «Βυζαντινών Βίος και Πολιτισμός».

Πέρασαν αιώνες από τότε. Οι λατρείες, όμως, και τα μαγικά δρώμενα των απλών ανθρώπων, κατάλοιπα αρχέγονης τελετουργίας, είχαν μπολιαστεί βαθιά στην ελληνική λαϊκή ψυχή. Πολλά από αυτά επιβιώνουν μέχρι τις μέρες μας, παρόλες τις γιγάντιες προσπάθειες της επίσημης Εκκλησίας να τα αφορίσει, να τα εξαφανίσει ή να τα αφομοιώσει. Είναι, πάντως περισσότερο δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να εξοστρακιστούν ιδίως δρώμενα που έχουν απωλέσει τη σημασία τους και το συμβολισμό τους με την πάροδο του χρόνου και συνεχίζουν να επιβιώνουν σαν νεκρά σώματα (ή

απλές τελετές αφού έχασαν πια το μαγικό-θρησκευτικό τους χαρακτήρα), συνυφασμένα, όμως, γερά στο στημόνι των λαϊκών προλήψεων, τελετών και πανηγυριών και συνδέονται πια με επικλήσεις για ευετηρία προς τους μεσάζοντες αγίους.

Η νεότερη λαογραφική έρευνα απέδειξε και επιβεβαίωσε ότι σήμερα ζωντανεύουν θρησκευτικοί

τύποι της εθνικής λατρείας και ιδιαίτερα πολλά λείψανα αρχαίων θρησκευτικών εθίμων, τα οποία διατηρούνται με χροιά χριστιανική. Οι αρχαίες ζωοθυσίες επιβιώνουν με χριστιανικό μανδύα, οι Διόσκουροι Κάστορας και Πολυδεύκης παραχώρησαν τη θέση τους στους Αγίους Αναργύρους Κοσμά και Δαμιανό, ο Άγιος Τρύφωνας αντικατέστησε το θεό Διόνυσο, η γιορτή του Κλήδωνα τα αρχαία μαντέματα.

Το 1925, πάντως, όταν οι ιστορικές συνθήκες ανάγκασαν τους ελληνικούς πληθυσμούς της Ανατολικής Ρωμυλίας να αφήσουν κατάφυτες από αμπέλια περιοχές μαζί με λαμπρές μνήμες παρελθόντος και να εγκατασταθούν στις καινούριες πατρίδες τους, οι πρόσφυγες έφεραν μαζί τους αμπελοοινικές τεχνικές και τρόπους λατρείας, που ρίζωσαν, καθιερώθηκαν και έγιναν ευμενώς αποδεκτές στον βορειοελλαδικό χώρο, όπου κυρίως και εγκαταστάθηκαν. Η πιο σημαντική από αυτές ήταν το κουρμπάνι.

Το έθιμο στον Στενήμαχο Ανατολικής Ρωμυλίας.

Την παραμονή της γιορτής του Αγίου Τρύφωνα, το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο περιέφερε στους δρόμους και τα σοκάκια της πόλης το προς θυσία ζώο, που ήταν πάντα αρσενικό μοσχάρι, με τη συνοδεία λαϊκών οργάνων. Ο ταύρος που προοριζόταν για θυσία, έπρεπε να είναι υγιής, τέλειος, εκλεκτός, με τρίχωμα γυαλιστερό, ηλικίας μέχρι 3 ετών. Το ζώο, που τα κέρατά του ήταν στεφανωμένα με κληματίδες

ακολουθούσε πλήθος περιέργων ανωνύμων ή μικρών παιδιών, που φώνασκουσιν και παρότρυναν το ζώο να προχωρήσει, ενώ η θορυβώδης πομπή έπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα.

Ύστερα το πειθήνιο οδηγούνταν στο προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Τρύφωνα, όπου ο παπάς το ευλογούσε και του διάβαζε την ειδική ευχή για τα ζώα του Αγίου Μόδεστου. Κατόπιν ο θύτης το θυσίαζε. Την ώρα της θυσίας το θύμα έπρεπε να βλέπει προς Ανατολάς, να είναι γονατιστό (ένδειξη ταπεινότητας στη χάρη του Αγίου) και η ροή του αίματος γινόταν στο ίδιο κάθε χρόνο αυλάκι, το οποίο σκέπαζαν πρόχειρα, για να αποκαλυφθεί μετά από ένα χρόνο.

Την επόμενη, ημέρα της Χάρης του Αγίου, το κρέας τεμαχισμένο έβραζε σε μεγάλα καζάνια στο προαύλιο της εκκλησίας. Μετά το πέρας της θείας λειτουργίας το κουρμπάνι (μικρό τεμάχιο βρασμένου κρέατος) μαζί με το σταφύλι μοιράζονταν σαν «ευλογία» στους πιστούς. Ο παπάς απαιτούσε για τον εαυτό του εκλεκτό κομμάτι από την ωμοπλάτη.

Ο κ. Ραντίδης Ζήσης (+1968), κάτοικος Στενήμαχου, μου αφηγήθηκε κάποτε έναν θρύλο ευρύτατα διαδεδομένο, όπως είχε ακούσει από τη

Ο ιερέας ευλογεί το ζώο, λίγο πριν τη θυσία του.

1942. Κουρμπάνι στον Στενήμαχο. Σήμερα επιζώσα είναι μόνο η κ. Σοφία Σταμάτη (πρώτη γονατιστή αριστερά)

γιαγιά του. Παλιότερα ένα ελάφι κατέβαινε αυθόρμητα από τις πλαγιές της Ροδόπης, την ημέρα της Χάρης του Αγίου Τρύφωνα, και γονάτιζε μπροστά στο νάρθηκα, όπου γινόταν και η θυσία. Κάποια χρονιά, όμως, δεν ήρθε (1) και η Επιτροπή αναγκαστικά θυσίασε έναν ταύρο. Το γεγονός θεωρήθηκε κακός οίωνός. Συμπτωματικά εκείνη τη χρονιά μεγάλες πλημμύρες κατέστρεψαν τις σοδειές.

Το κουρμπάνι αποτελεί μια από τις εντονότερες αναμνήσεις των γερόντων πληροφορητών που ζουν σήμερα σε κοινότητες του μακεδονικού χώρου, κρατούν το έθιμο και δεν ξεχνούν τη χαμένη πια πατρίδα. Οι νεότεροι, μάλιστα, με περισσή φροντίδα προσπαθούν να αποκαταστήσουν το έθιμο στην αρχική του μορφή και όλα αυτά είναι μια τρανή απόδειξη πόσο αυτά τα παγανιστικά παμπάλαια έθιμα άντεξαν στη φθορά του χρόνου και επιβίωσαν μέχρι σήμερα περνώντας και στο τελετουργικό της Εκκλησίας μας και αποκαλύπτοντας την αδιάσπαστη φυλετική μας συνέχεια.

Τώρα πια κανένας δεν θεωρεί το κουρμπάνι ειδωλολατρικό έθιμο, κατάλοιπο αρχαίας ζωοθυσίας, αλλά εκδήλωση που τελείται με την ευλο-

γία της Εκκλησίας, αφού καθαγιάζεται με ειδική ευχή από τον ιερέα, λίγο πριν μοιραστεί στους πιστούς. Ίσως στο παρελθόν, σποραδικά να ακούστηκαν κάποιες φωνές διαμαρτυρίας από ιερείς, αλλά μπροστά στην επιμονή των πιστών στους πατροπαράδοτους θεσμούς κάμφθηκε η διαμαρτυρία τους. Ο επίσκοπος Καμπανίας Θεόφιλος στο βιβλίο του «Ταμείον Ορθοδοξίας», κεφ. νζ' – νη' καταδικάζοντας τις ζωοθυσίες στις δημοτελείς γιορτές σαν αρχαίο ειδωλολατρικό έθιμο επικαλείται τους στίχους του ποιητή Μενάνδρου:

*«Εἰ τις θυσίαν προσφέρων, ὦ Πάμφιλε,
Ταύρων τε πλήθος ἢ ερίφων, ἢ νη Δία,
Ἐτέρων τοιούτων.....
Εὖνουν νομίζει το θεῖον καθεστάναι
Πεπλάνηται ἐκεῖνος καὶ φρένας κούφας ἔχει».*

Μετάφραση.

Αν κάποιος, Πάμφιλε, προσφέροντας θυσία Πλούσια σε ταύρους ή κριάρια, ή μα τον Δία σε παρόμοια τέτοια έχει τη εντύπωση ότι θα αποσπάσει την εύνοια

Κουρμπάνι στη Γουμένισσα. Η περιφορά του ζώου, πριν τη θυσία, γίνεται στους δρόμους της πόλης.

του θείου

Πλανιέται φανερά και τρέφει αυταπάτες.

Η προσήλωση, όμως, στα πατροπαράδοτα έθιμα ήταν τόσο ισχυρή, ώστε η Εκκλησία αναγκάστηκε να κάνει υποχωρήσεις, «να κλείσει τα μάτια» όπως λέμε και να ανεχθεί πράξεις και ιεροτελεστίες που είναι εντελώς αντίθετες στο πνεύμα της Εκκλησίας. Κι είναι η προσμονή του κόσμου για το ευλογημένο κρέας τόσο μεγάλη, που συγκεντρώνει η γιορτή κάθε τέτοια μέρα τους Στενημαχίτες από μέρη μακρινά να συνεορτάσουν και να πάρουν την ευλογία του Αγίου.

(1) Πίσω από το θρόλο κρύβεται μια αυταπόδεικτη αλήθεια: Η εξαφάνιση ορισμένων ζωικών ειδών. Το ελάφι συνειρμικά θυμίζει το ελάφι που θυσιάστηκε πάνω στο βωμό, κατά τη θυσία της Ιφγένειας.

Βιβλιογραφία.

- 1.Φαίδ. Κουκουλέ: «Βυζαντινών Βίος και πολιτισμός» τόμος Β,1
- 2.Γιάννη Αποστολάκη: «τα Δημοτικά Τραγούδια» Αθήνα 1929 σελ. 158. Εκδόσεις. Κοντομά-

ρη και Σια.

3.Γ.Α. Μέγα: «Λαογραφία» τόμος Γ', 1911-12, σελ. 166 «Θυσία ταύρων και κριών εν τη Β.Α. Θράκη»

4.Ν.Γ. Πολίτου: «Πυρομαντεία και εμπυροσκοπία παρά τω λαώ» «Λαογραφία» τόμος Γ', 1911-12 σελ. 349-357.

5.Α.Θ.Λ.Γ.Θ. (Αρχείον Θρακικού Λαογραφικού Γλωσσικού Θησαυρού) Τόμος 22^{ος}, έτος 1957, σελ. 110. Ευλογίου Κουρίλα: «Πανηγύρεις και δημοτελείς εορταί του Αγίου Γεωργίου».

6.«Το πανηγύρι του ταύρου στην Αγία Παρασκευή Λέσβου» Χρ. Χατζηγιάνη, Μυτιλήνη 1999.

7.<http://users.sch.gr/rizos/pics/agiostrifon/jpg>

«ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ ΣΤΟ... ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ»

Του Πέτρου Α. Στοΐδη

Φιλόλογου,

Υπεύθυνου της Σχολικής Βιβλιοθήκης
του 2^{ου} Γυμνασίου Νάουσας

Το κείμενο παρουσιάστηκε (συνοδευμένο από άφθονο οπτικοακουστικό υλικό) στην εκδήλωση (5/12/2009) που οργάνωσε η Εύξεινος Λέσχη σε συνεργασία με τη Σχολική Βιβλιοθήκη του 2^{ου} Γυμνασίου στο Δημοτικό θέατρο και με τη συμμετοχή των χορευτικών συλλόγων της πόλης μας, με σκοπό την οικονομική ενίσχυση της προσπάθειας για τη συντήρηση και την ψηφιοποίηση των βιβλίων της Αργυρούπολης του Πόντου, τα μοναδικά ζωντανά υπολείμματα της παιδείας και του ελληνικού πολιτισμού της Ανατολής.

Η Αργυρούπολη στο χτες και στο σήμερα

Η Αργυρούπολη ήταν στην περίοδο 16^{ου} – 18^{ου} αιώνα μια από τις πιο σημαντικές πόλεις του Πόντου, ίσως η πλουσιότερη, γνωστή και ως Καν, γιατί βρισκόταν κοντά στον ποταμό Καν και γι' αυτό άλλωστε οι κάτοικοι λέγονταν και «Κανέτες». Επίσης, από τον 16ο αιώνα ήταν γνωστή και ως Κιουμουσχανέ, που σημαίνει τόπος αργύρου (τα μεταλλεία αργύρου ήταν ήδη γνωστά από την αρχαιότητα). Οι λόγιοι Έλληνες την ονόμασαν Αργυρούπολη το 1848.

Πρόκειται για σχετικά νέα πόλη που ιδρύθηκε κατά τον 15ο αιώνα και η ανάπτυξή της ανάγεται

στα μέσα του 16ου αιώνα τότε που ανακαλύφθηκε ο πλούτος σε μεταλλεύματα. Έγινε γρήγορα μεταλλευτικό κέντρο κυρίως μετά την πτώση της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας και απέκτησε πλούτο και αίγλη.

Γι' αυτό και η μεταλλουργία ήταν η κύρια ασχολία των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι, μάλιστα, ασκούσαν αυτή την τέχνη υπό την προστασία των Σουλτάνων και με την κάλυψη υψηλών προνομίων. Η Αργυρούπολη, καθώς βρίσκεται στο μέσο της οδού που οδηγεί από Τραπεζούντα προς Ερζερούμ, είναι κέντρο χερσαίου διαμετακομιστικού εμπορίου προς τη μία και την άλλη πλευρά, αλλά και εν συνεχεία, προς

Αργυρούπολη: Η ενορία της Παναγίας.

Αργυρούπολη: Η ενορία του Αγ. Ιωάννου.

την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη και την Αλεξάνδρεια. Διέθετε πανδοχεία και χάνια και παρούσισε οικονομική και πολιτισμική κίνηση. Επίσης, επειδή είναι κτισμένη πάνω στον παλιό Δρόμο του Μεταξιού, διέθετε πολλά φρούρια για την ασφαλή διακίνηση των προϊόντων.

Τα μεταλλεία της Αργυρούπολης αποτέλεσαν βασική πηγή εσόδων για την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας κατά την περίοδο 1204 -1461. Το εμπόριο και οι τέχνες, όπως η χρυσοχοΐα, η αγιογραφία προόδεψαν και η Αργυρούπολη καθώς και η γύρω περιφέρεια της επαρχίας Χαλδίας γνώρισαν μεγάλη ακμή η δε πόλη αναπτύχθηκε ως κέντρο του Ελληνισμού με πληθυσμό 60.000 κατοίκους. Δείγμα της ανάπτυξης αυτής ήταν και η κοπή νομισμάτων με το όνομα Κιουμουσχανέ με διάταγμα (1530).

Η Αργυρούπολη απέχει περίπου 100 χλμ. από την Τραπεζούντα προς νότον. Ήταν έδρα της επαρχίας και της Μητρόπολης Χαλδίας. Η πόλη ήταν κτισμένη αμφιθεατρικά σε πλαγιά βουνών που την περιβάλλουν με φαράγγια και απότομες χαράδρες που είναι τα χαρακτηριστικά εδαφολογικά στοιχεία της Αργυρούπολης. Πολλά ρυάκια που σχηματίζονται από τα τριγύρω οροπέδια ενώνονται στο κέντρο της πόλης και σχηματίζουν ένα μεγάλο ρυάκι το οποίο χύνεται στο ποταμό Καν. Τα δύο τμήματα της πόλης συγκοινωνούν με τρεις πέτρινες γέφυρες. Έτσι ξετυλίγεται μπροστά στον επισκέπτη ένας πετρώδης ορεινός όγκος, που προβάλλει τη μεγαλοπρέπεια του με πολυποίκιλα σχήματα, με χρώματα και τόνους.

Κατά τον Οικονομίδη, στην περίοδο ακμής των μεταλλείων, ο πληθυσμός υπερέβαινε τις 5000 οικογένειες. Μετά την παρακμή και κυρίως μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο ο πληθυσμός αριθμούσε μόλις τα 6.000 άτομα, από τα οποία 2.500 Έλληνες. Ο Κανδηλάπτης αναφέρεται σε πόλη των 4.500 κατοίκων.

Από τον 19^ο αι. τα ορυχεία αργύρου παρακμάζουν και παρατηρούνται μετακινήσεις πληθυσμών ιδιαίτερα μετά το ρωσοτουρκικό πόλεμο (1829 – 1830) προς τη νότια Ρωσία και σε άλλες μεταλλουργικές περιοχές εντός Τουρκίας. Έτσι αρχίζει η ερήμωση της Αργυρούπολης και των γύρω χωριών. Η τελεία ερήμωση επήλθε το

1922.

Σήμερα δεν υπάρχουν δείγματα της αίγλης της παλιάς πόλης, γιατί εγκαταλείφθηκε λόγω της λειτουργίας της νέας πόλης, τέσσερα χιλιόμετρα βόρεια από την παλιά Αργυρούπολη. Ακόμη και τα ερείπια που σώζονται είναι πολύ λίγα, όπως αυτά του Αγίου Γεωργίου, του Παρθεναγωγείου και του Φροντιστηρίου. Απόλυτη καταστροφή υπέστησαν τα σπίτια και γενικά όλη η Αργυρούπολη λόγω των παράνομων ανασκαφών των Τούρκων για εξεύρεση θησαυρού εξαιτίας της ειδικής περίπτωσης των πλούσιων μεταλλείων. Με την παρακμή των μεταλλείων και με την φυγή των Ελλήνων, η παλιά πόλη σχεδόν δεν είχε λόγους ύπαρξης. Ο χρόνος και ο άνθρωπος εξάλειψαν τα ίχνη της ανθούσας πόλης.

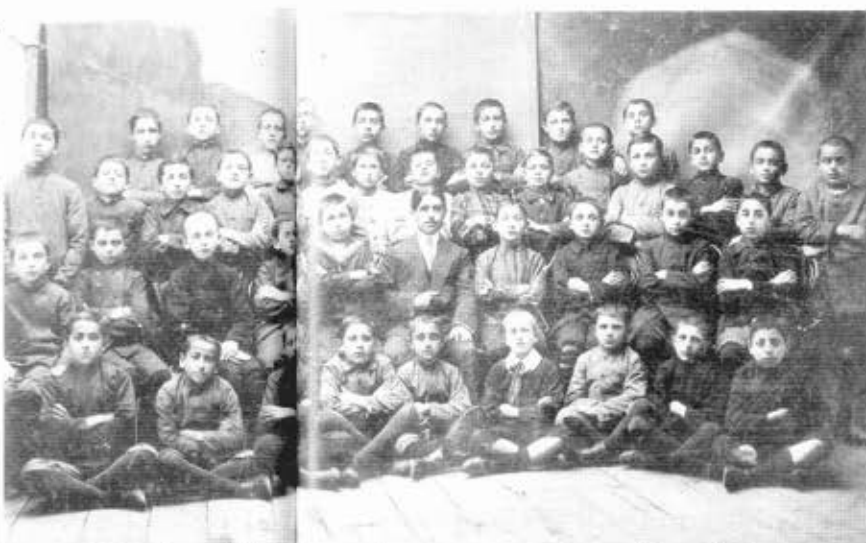
Η Αργυρούπολη σήμερα είναι μια μικρή πόλη με 22.000 κατοίκους περίπου, με έκταση 6.575 τετραγωνικά χιλιόμετρα και υψόμετρο 1.210 μέτρα πάνω από τη στάθμη της θάλασσας. Η καινούργια πόλη που χτίστηκε μετά την φυγή των Ελλήνων δεν έχει τίποτα το αξιοσημείωτο. Πρόκειται για μια επαρχιακή πόλη της σύγχρονης Τουρκίας.

Η σημερινή πόλη

Η παιδεία στην Αργυρούπολη και στον Πόντο

Τον πλούτο και την ευμάρεια ακολούθησε η πνευματική ανάπτυξη. Η εκπαίδευση στον Πόντο οργανώνεται σοβαρά το 1682 με την ίδρυση από τον Σεβαστό Κυμινήτη του «Φροντιστηρίου Τραπεζούντας». Το 1722 ιδρύεται στην Αργυρούπολη το «Φροντιστήριον Αργυρουπόλεως» και το 1846 στην Τραπεζούντα το πρώτο Παρθεναγωγείο, στην αρχή ως Δημοτικό, ενώ αργότερα αποκτά Νηπιαγωγείο, τετρατάξιο Δημοτικό και τριτάξιο Ημιγυμνάσιο. Μετά την έκδοση του Χάτι-Χουμαγιούν το 1856, ο αριθμός των ελληνικών σχολείων στον Πόντο φθάνει προς τα τέλη του 19ου αι. στα εκατό περίπου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και στα δεκαπέντε δευτεροβάθμιας. Οι αντιπροσωπεΐες Γάλλων και Άγγλων

Μαθητές της ΣΤ' δημοτικού του φροντιστηρίου της Τραπεζούντας

εξεπλάγησαν: «Ποτέ δεν φανταζόμασταν ότι στα βάθη της Ανατολής υπάρχουν τέτοια σχολεία». Η επαρχία της Χαλδίας είχε 197.450 ορθόδοξους Έλληνες με 262 δημοτικά και 24.800 μαθητές.

Σύμφωνα με το Διαμαντή Λαζαρίδη, λίγα χρόνια πριν την Ανταλλαγή ο αριθμός των σχολείων της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων κυμαίνε-

Το τετραώροφο ημιγυμνάσιο αργένων στην Κερασούντα. Λίγα χρόνια πριν από τον ξεριζωμό του 1922-23 στον Πόντο λειτουργούσαν 1000-1200 σχολεία, με περισσότερους από 50.000 μαθητές. (φωτ.: Λ. Καλπίδου)

ται μεταξύ 1.000 και 1.200, οι δάσκαλοι (πολλοί έχουν έρθει από την Ελλάδα) είναι 1.500 περίπου και οι μαθητές ξεπερνούν τις 50.000. Ο μεγάλος αριθμός σχολείων στον Πόντο φανερώνει την αγάπη των Ποντίων για τα γράμματα και το φιλοπρόοδο πνεύμα τους. Την εκπαίδευση των μικρών χριστιανών είχαν αναλάβει μαζί με τους δασκάλους, κληρικοί και μοναχοί. Υπήρχαν Δημοτικά, Αλληλοδιδασκτικά, Αστικά, Ελληνικά Σχολεία και Ημιγυμνάσια, Γυμνάσια και Παρθεναγωγεία, όπου φοιτούσαν μόνον κορίτσια.

Βέβαια για να γίνουν τα τελευταία χρειάστηκε η δυναμική παρέμβαση του Γεωργίου Κυριακίδη – Παπαδόπουλου, διευθυντή του Φροντιστηρίου Αργυρούπολης που τόλμησε να τα βάλει με το κατεστημένο, γιατί οι ρηξικέλευθοι και προοδευτικοί κατά τα άλλα Πόντιοι θεωρούσαν την μόρφωση των γυναικών περιττή. Στον Πόντο μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα η μόρφωση για τα κορίτσια θεωρούνταν περιττή πολυτέλεια και επιζήμια, η δε εξίσωση της γυναίκας με τον άνδρα, φοβερή. Πήγαιναν στο σχολείο συνήθως τα κορίτσια που θα ακολουθούσαν το μοναστικό ή οι ανεπιτήδεις για εργασία. *«Γράμματα για το κορίτς' εν τ' ορτάρι το πλέξιμον και τη σκευή το σαχτάρωμαν. Κιόντας αντρίζ' να εφτάει παιδιά».*

Το εκπαιδευτικό σύστημα στον Πόντο μέχρι τα μέσα του 19ου αι. ακολουθούσε την οργάνωση της εκπαίδευσης στον ελλαδικό χώρο, αλλά συχνά διαφοροποιούνταν κατά περιοχή. Τα σχολεία του Πόντου διοικούσε η Εκκλησία, η οποία ήταν υπεύθυνη για το πρόγραμμα του κάθε σχολείου, τη διδακτέα ύλη κ.τ.λ.

Το Φροντιστήριο της Αργυρούπολης

Το Φροντιστήριο της Αργυρούπολης ιδρύθηκε το 1723 από τον αρχιεπίσκοπο Χαλδίας Ιγνάτιο Σκρίβα με την υλική και ηθική συμπαράσταση των αρχιμεταλλουργών, των μοναστηριών και των Κοινοτήτων. Διδάσκονταν εκκλησιαστικοί και αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς. Εκεί εκπαιδεύονταν φοιτητές «την ελληνίδα διάλεκτον και πάντα τα ορθά δόγματα της εκκλησίας». Συχνά εφαρμοζόταν η αλληλοδιδασκτική μέθοδος.

Μετά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο η σχολή δεν λειτούργησε και τη θέση της παίρνει η ιδιωτική

παιδεία, αλλά επαναλειτούργει αργότερα και γίνεται εφάμιλλη των ονομαστών σχολών του Πόντου και της Μ. Ασίας.

Ιδιαίτερη μνεία, όμως, οφείλουμε στο Γεώργιο Κυριάκο Παπαδόπουλο ή Κυριακίδη, το Φωστήρα του Πόντου. Από το 1855 το Φροντιστήριο

Αργυρούπολης και τα σχολεία της επαρχίας Χαλδίας σημείωσαν μεγάλη πρόοδο μετά τον διορισμό του ως Διευθυντή επί εξαιτία. Ο Κυριακίδης «έσπειρε», την αγάπη για τα γράμματα ανάμεσα στους συμπατριώτες του και αναδόμησε ολοκληρωτικά το ωραίο κτίριο του Φροντιστηρίου Αργυρούπολης, από το 1875 μέχρι το 1879, με τη βοήθεια του μητροπολίτη Χαλδίας Γερβάσιου Σουμελίδη.

Πρώτος ο Κυριακίδης διείδε την ανάγκη να διατεθούν μεγάλα χρηματικά ποσά των ναών Αγίου Γεωργίου, Αγίων Θεοδώρων, Τιμίου Σταυρού και Παναγίας για τις εκπαιδευτικές ανάγκες της περιοχής. Έτσι εκποιήθηκαν αφιερώματα και αναθήματα των ναών για την ανέγερση νέου διδακτηρίου, του φροντιστηρίου Αργυρούπολης, που λειτούργησε ως τα χρόνια της Ανταλλαγής με νέα συστήματα

Ο Μητροπολίτης Χαλδίας Γερβάσιος Σουμελίδης

Γεώργιος Κυριάκος Παπαδόπουλος ή Κυριακίδης.

Τα ερείπια του διώροφου φροντιστηρίου της Αργυρούπολης

παιδαγωγικών και διδακτικών αρχών. Είναι μια πλήρης αστική σχολή, με πρώτο διευθυντή το Θωμά Παυλίδη, που περιλάμβανε 3/τάξιο γυμνάσιο, 7/τάξιο δημοτικό σχολείο με τάξεις σχολαρχείου και 6/ξιο παρθεναγωγείο, και τεχνικό σχολείο ταπητουργείου συνολικά 250-300 μαθητές.

Ο Γεώργιος Κυριακίδης πρωτοστάτησε, επίσης, στην αντικατάσταση της τουρκικής ονομασίας Κιουμουσχανέ = οίκος του αργύρου με την αντίστοιχη ελληνική Αργυρούπολη, αλλά και στον εξελληνισμό τουρκικής καταγωγής επωνύμων π.χ. του Πιλπίλ σε Αηδονόπουλο, του Ταχτσή σε Λιθοξόο κ.τ.λ.. Προς τιμήν του επανιδρύεται ο Φίλεκπαιδευτικός Σύλλογος Νάουσας «Ο Κυριακίδης».

Από το 1914, με διαταγή των Νεότουρκων, το Φροντιστήριο συλλειτουργούσε με το Παρθεναγωγείο Αργυρούπολης, στο διδακτήριο του δεύτερου.

Οι πύλες του Φροντιστηρίου έκλεισαν οριστικά το 1922.

Σήμερα το διώροφο Φροντιστήριο είναι ερειπωμένο, ενώ το Παρθεναγωγείο κατοικείται από

μια οικογένεια μουσουλμάνων.

Η ιστορία της πορείας των βιβλίων από την Αργυρούπολη μέχρι τη Νάουσα

Ο Ανανίας Κουζάνος, δάσκαλος του Φροντιστηρίου, οργάνωσε πρώτη φορά τη βιβλιοθήκη. Το Λεξικό Σουίδα από τη Λειψία, Λόγος του Χρυσοστόμου, πολλά χειρόγραφα και σπουδαία συγγράμματα από δωρεές, όπως η προσωπική βιβλιοθήκη του μητροπολίτη Ζωγραφάντη Θεοφάνη, περιέρχονται στην κυριότητά της.

Δυστυχώς όμως όλος αυτός ο μόχθος έγινε το 1845 παρανάλωμα του πυρός. Ευτυχώς άρχισε αμέσως η ανασυγκρότηση της από το νέο δάσκαλο Αγαθόνικο Γεώργιο. Όλη η σειρά των κλασικών συγγραφέων που εκδόθηκαν στη Λειψία το 1829, 132 κλασσικά συγγράμματα και πολλά άλλα αξιόλογα βιβλία, δωρίζονται από τους κληρικούς Ιερεμία Γεωργιάδη, Αμβρόσιο Ιάσωνος Σιναΐτη και το μητροπολίτη Γερβάσιο Σουμελίδη. Τα βιβλία καταγράφονται και τοποθετείται μόνιμος, υπεύθυνος βιβλιοθηκάριος. Ο Γεώργιος Κανδηλάπτης, δάσκαλος του Φροντιστηρίου το-

νίζει: «Θα εξυπηρετήσωμε τα μέγιστα τους βιβλιόφιλους, αλλά θα δώσωμεν και μίαν εικόνα της φιλομουσίας των αιμινήτων πατέρων μας».

Το 1888 ιδρύεται στην Αργυρούπολη ο Φιλεκπαιδευτικός σύλλογος «Μεταλλεύς» και επανιδρύεται το 1908 με την επωνυμία «Γ. Κυριακίδης» στη μνήμη του φιλόλογου Κυριακίδη, που δώρησε τη βιβλιοθήκη του.

Ο τελευταίος δήμαρχος της Αργυρούπολης Νικόλαος Μουμτζίδης και ο δάσκαλός του στο «Φροντιστήριο Αργυρούπολης» Γιάννης Κανονίδης, μαζί με τους τοπικούς άρχοντες - προύχοντες, αποφάσισαν κατά τη φυγή προς την Ελλάδα το 1923, από τα τέσσερα άλογα με άμαξα που έδωσαν σε κάθε οικογένεια, μόνο στο ένα να φόρτωναν προσωπικές αποσκευές, ενώ με τα άλλα τρία η κάθε οικο-

Μέρος της συλλογής των βιβλίων της βιβλιοθήκης της Αργυρούπολης

γένεια να μεταφέρει τα βιβλία της βιβλιοθήκης του Φροντιστηρίου της Αργυρούπολης και τα κειμήλια πέντε εκκλησιών της πόλης.

η γνώση που αντιστέκεται...

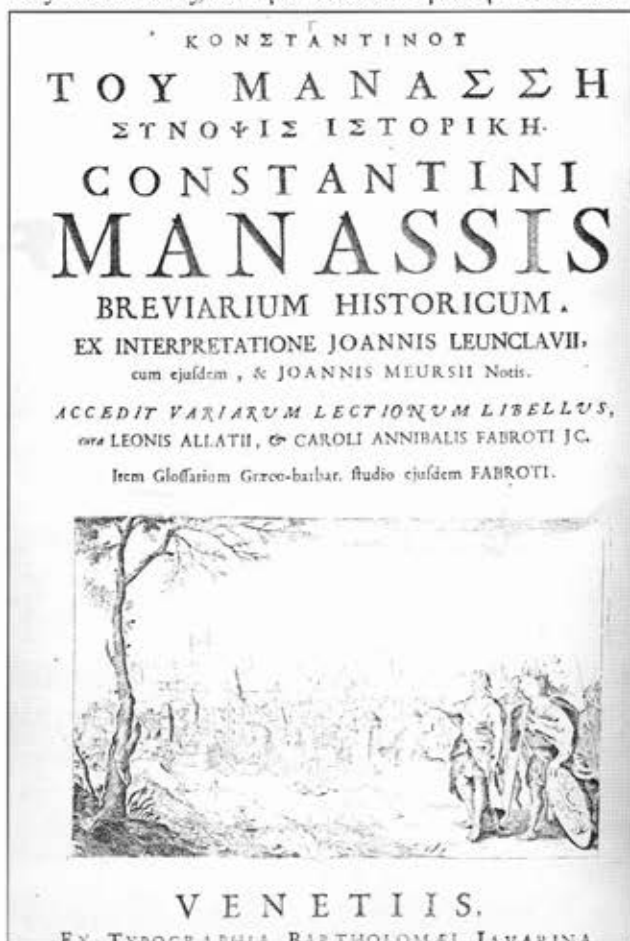
η γνώση που επιμένει...

Θυμάται ο Ορφέας Κανονίδης, δάσκαλος στο επάγγελμα:

«Εκατόν πενήντα χιλιόμετρα μέχρι την Τραπεζούντα διένυσαν οι περίπου εκατό οικογένειες της Αργυρούπολης, σώζοντας μαζί με τις ζωές τους και τα βιβλία. Από εκεί, με πλοίο μεταφέρθηκαν στην Κωνσταντινούπολη, για να φτάσουν στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Τα βιβλία, 5.000 χειρόγραφα πρωτότυπα βιβλία, έως τις αρχές του 20ού αιώνα, τα φυλάγανε ως κόρη οφθαλμού. Μεταξύ αυτών βιβλία θεολογικά και ελληνικής κλασικής φιλολογίας, ξενόγλωσσα, λεξικά, φιλοσοφικά, επιστημονικά και λογοτεχνικά.

Οι δικοί μας εγκατασταθήκανε αρχικά στα Ελευθέρια. Ήταν περίπου 80 οικογένειες. Ο πατέρας μου, Κανονίδης Ιωάννης, με τον Μουμτζίδη Νικόλαο άκουσαν για τη Νάουσα και ήλθαν να δούνε το μέρος. Τους άρεσε πολύ, καθώς τους θύμιζε την Αργυρούπολη. Έτσι εγκαταστάθηκαν στη Νάουσα».

Το 1927 με απόφαση του πρωτοδικείου Βέροιας, ιδρύεται ο Φιλεκπαιδευτικός σύλλογος Να-

Ένα από τα σπάνια βιβλία της βιβλιοθήκης

ούσης «Ο Κυριακίδης».

Αρχικά, η ανεκτίμητης αξίας βιβλιοθήκη στεγαζόταν στο «πρώην εν Ναούση τουρκικό Τέμενος», το οποίο παραχωρήθηκε στο σύλλογο, με απόφαση του Τοπικού Γνωμοδοτικού Συμβουλίου του Γραφείου Ανταλλαγής Βέροιας, όπου και λειτούργησε μέχρι το 1933.

Ο Αντώνης Σιγάλας, καθηγητής Παπυρολογίας και Παλαιογραφίας στη Φιλοσοφική σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, επισκέπτεται τη βιβλιοθήκη του συλλόγου το 1939 και καταγράφει το περιεχόμενό της. Η καταγραφή Σιγάλα αποτελεί μαρτυρία αναγνώρισης της αξίας του θησαυρού, της ακμής της Αργυρούπολης και αυτομάτως συμβάλλει στη διαιώνιση της μεστής ηθικού μεγαλείου πράξεως των προσφύγων, ως φωτεινού παραδείγματος κοινωνικής και εθνικής ευθύνης.

Ο Αντ. Σιγάλας από τους 5.000 τόμους που στόλιζαν τα ράφια άλλοτε της βιβλιοθήκης, πιστοποίησε μόνο 968 έντυπους τόμους, 70 χειρόγραφα, ένα φερμάνι και 5 κώδικες.

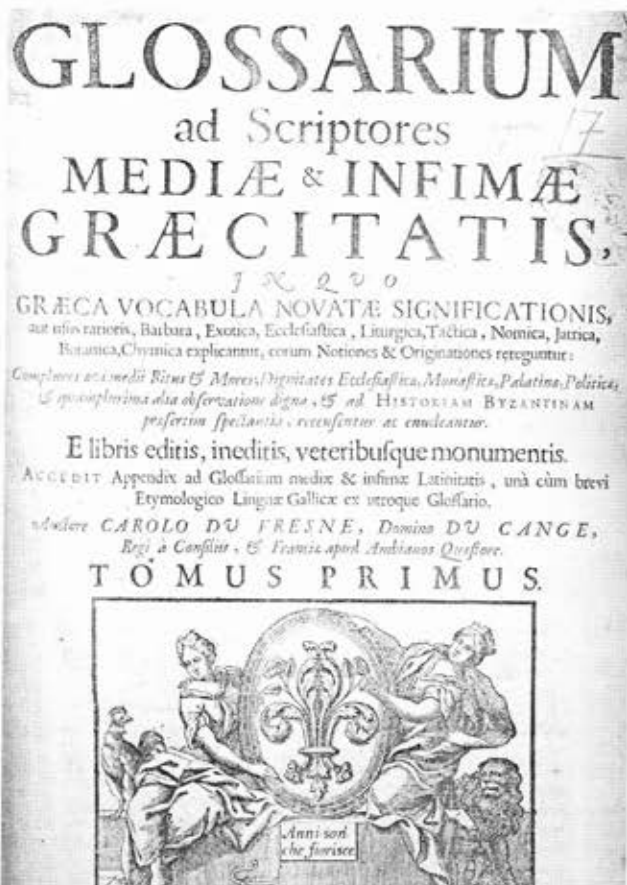
Μεταξύ των εντύπων τόμων, όπως γράφει ο καθηγητής, υπάρχουν αρκετά πολύτιμα βιβλία, παλαιές εκδόσεις αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, σπάνιες εκδόσεις Βενετίας και Βιέννης, οι περισσότεροι τόμοι της σειράς Μαρασλή και πολλά άλλα χρήσιμα βιβλία, ενώ τα χειρόγραφα και οι κώδικες έχουν ιδιαίτερη αξία για τη μελέτη της Ιστορίας της ακμάζουσας Ορθοδόξου Ελληνικής Κοινότητας της Αργυρούπολης.

Πέρα, όμως από τα βιβλία, κάνει αναφορά για πολύτιμες θρησκευτικές εικόνες και κειμήλια, που τα πολυτιμότερά τους σώζονται και εκτίθενται στο Μουσείο Μπενάκη της Αθήνας.

Η κατάρρευση του τουρκικού τεμένους είναι η βασική αιτία της διάλυσης του Φιλεκπαιδευτικού συλλόγου Ναούσης «Ο Κυριακίδης» και της αναστολής της λειτουργίας της βιβλιοθήκης. Βιβλία και ιερά τιμαλφή χάθηκαν με τη διάλυση του συλλόγου, από το 1933 και μετά. Τα βιβλία, όπως και τα κινητά περιουσιακά στοιχεία του συλλόγου, πέρασαν στην κυριότητα του Δήμου

Τα βιβλία φυλάσσονται σήμερα στην βιβλιοθήκη της ευξείνου λέσχης.

Άλλη μια σπάνια έκδοση που περιλαμβάνεται στη συλλογή.

Νάουσας, ο οποίος με τη σειρά του τα παραχωρεί στο Εργατικό Κέντρο Νάουσας.

Μετά τα βιβλία μεταφέρονται στη Δημοτική Βιβλιοθήκη, όπου έμειναν μέχρι το 1949, χρονιά που καίγεται η Νάουσα. Γι' αυτό τα βιβλία μεταφέρθηκαν στο υπόγειο του νεοαναγειρόμενου 5ου Δημοτικού Σχολείου και από εκεί στα υπόγεια του Δημαρχείου, όπου παρέμειναν μέχρι το 1964. Εκεί είναι σίγουρο ότι χάθηκαν περισσότεροι από 200 τόμοι.

Όσοι τόμοι απέμειναν, επανήρθαν στην κυριότητα του Συλλόγου, ο οποίος επανιδρύθηκε το 1959 με την επωνυμία «Εύξεινος Λέσχη Ποντίων Νάουσας Εθνική Βιβλιοθήκη Αργυρουπόλεως «Ο Κυριακίδης».

Σήμερα στη βιβλιοθήκη της Ευξείνου Λέσχης, σε ειδικό χώρο, απομείνανε 972 τόμοι από τους 5.000 και αυτοί αργοπεθαίνουν. «Οι καιροί ου μενετοί» για τα βιβλία, αυτά τα μοναδικά ζωντανά υπολείμματα της Παιδείας και του Ελληνικού πολιτισμού της Ανατολής. Η επιστημονική τους

αξία είναι ανεκτίμητη. Η κατάστασή τους δεν επιδέχεται παρεμβάσεις ούτε σε μελετητές. Η συντήρησή τους έχει μεγάλο κόστος.

Γι' αυτό επιβάλλεται η ψηφιοποίησή τους για να γίνουν, πέρα από ιστορικά κειμήλια των Αργυρουπολιτών, κτήμα όλων των ανθρώπων, τιμώντας αλλά και δικαιώνοντας τους κόπους των προγόνων μας. Γιατί, όπως πολύ εύστοχα επισήμανε ο κ. Βαλσαμίδης, στον 3^ο τόμο των Ψηφιδων του για την ιστορία των βιβλίων, «Πρόκειται για αποδεδειγμένα θαυμαστό άθλο και υψηλού ηθικού φρονηματισμού πράξη τους, παράλληλη της πράξης του Αινεία, που, όπως γράφει ο Βιργίλιος, βγήκε από την καίόμενη Τροία κουβαλώντας στους ώμους του τους εφέστιους θεούς, τον τυφλό πατέρα του Αγχίση και τον μικρό του γιο Ασκάνιο, θαυμαζόμενος από τους αντιπάλους του. Μεγαλειώδεις στιγμές της πανανθρώπινης ιστορίας.»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Παύλος Κανονίδης, Αρχιτεκτονική και Πολιτισμός του Πόντου, εκδ. Ένωση Ποντίων Αργυρουπόλης Αττικής
2. Βλάσης Ατζίδης, ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ, Η Γενοκτονία από τον Τουρκικό Εθνικισμό, εκδ. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.
3. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ – ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ, εκδ. ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.
4. ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΑΟΥΣΑΣ, Ημερήσιο Ημερολόγιο 2006
5. ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, Η Φωτοδότρα Μικρασία, τ. 10^{ος}, εκδ. ΚΕΣΟΠΟΥΛΟΣ
6. ΛΗΣΜΟΝΗΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, Ο Ηρωικός Πόντος, τ. 9^{ος}, εκδ. ΚΕΣΟΠΟΥΛΟΣ
7. ΠΟΝΤΟΣ – ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, τ. 2^{ος}, εκδ. ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ Παιδεία
8. ΜΑΝΩΛΗΣ ΒΑΣΣΑΜΙΔΗΣ, ΨΗΦΙΔΕΣ, τ. 3
9. ΡΙΖΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – Πόντιοι, εκδ. ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.
10. ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΕΛΩΝΗΣ, Βασικές Γνώσεις για το Παιδικό – Νεανικό Βιβλίο
11. ΠΟΝΤΟΣ – ΑΝΑΤΟΛΙΑ, Φωτογραφικό Οδοιπορικό, εκδ. ΛΟΥΣΗ ΜΠΡΑΤΖΙΩΤΗ
12. ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, Ο Πόντος, Ιστορία, Λαογραφία και Πολιτισμός, τ. 2^{ος}, εκδ. ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ – ΠΑΙΔΕΙΑ
13. ΧΑΡ. ΚΑΝΔΗΛΑΠΤΗΣ, Από την Τραγωδία του Πόντου, εκδ. Δελφοί
14. Πρώτες σελίδες (φωτοτυπημένες) των βιβλίων της συλλογής της Αργυρουπόλης, εκδ. ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΑΟΥΣΑΣ

HARVARD – MIT – WEIL – ΒΡΥΞΕΛΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚ ΣΙΔΗΡΑΚΙΟΥ ΑΡΑΜΠΟΥΣΙ

γράφει ο Ιδιότροπος
(κατά κόσμον Νικόλαος Σαμαράς)

Παραφορτωμένος μας ήρθε ο καινούριος χρόνος 2010 από τις μπόλικες ευχές (χρόνια πολλά) που δόθηκαν υπό ζεστών παλαμών και διασταυρωμένων εναγκαλισμών πιστών τε και απίστων. Στολισμένα με ποικίλες ελπίδες τα χρόνια πολλά μοιάζουν με νόμισμα μεγάλης αξίας που στον κουμπαρά του χρόνου δεν υπέστησαν καμία αλλοίωση οι όψεις του. Το 2010 μας ήρθε φορτωμένο εκτός από τα Χρόνια Πολλά στα Ελληνικά και με το Bonne Anne στα γαλλικά Happy New Year στα Αγγλικά, Bersoun thiet στα Αρβανίτικα, από τις εκατοντάδες εκατομμύρια μηνύματα μέσω sms ή e-mail, των κινητών και laptop, που διαθέτουν αφθόνως και καταχρηστικώς τα περισσότερα νοικοκυριά. Καλοδεχούμενα όλα τα παραπάνω. Έλα όμως που το 2010 μας ήρθε και πανοσάμαρα φορτωμένο με την παγκοσμιοποιημένη οικονομική κρίση που καψάλισε μερικώς και την Ελλαδίτσα μας το 2009 και θα καψάλισι δε και το 2010 και το 11 και το 12 και το 13 και βάλει, βέβαια απ' αυτά που μας δηλώνουν οι Έλληνες γραμματιζούμενοι συμβουλατόροι και τα εκ των Βρυξελλών γκόλντεν μπόις. Τι ταπεινώση αυτή από τα σούρτα – φέρτα των συμβουλατόρων των Βρυξελλών που δεν έχουν τελειωμό. Έρχονται τάχατις να μας βάλουν σειρά στα οικονομικά γιατί τα βρήκαν τάχατις σκόρπια και καταχωρημένα στο χασαπόχαρτο; Άκαρδοι σκληροί και άνευ συναισθήματος τα γκόλντεν μπόις των Βρυξελλών έφτασαν χρονιάρικες μέρες να μας απειλούν ότι θα μας δώσουν κλωτσιά για ξου από την Ευρώπη.

Ειδικά αυτήν την χρονιάρικη μέρα των Φώτων 6 του Γενάρη αναστάτωσαν την ψυχή μου και από τον φοριαμό της μνήμης ξεπετάχτηκε μια παλιά κασέτα όταν παιδί η συγχωρεμένη η μάνα μου η Βαγγελούδα τέτοια μέρα ντάϊμα, μ' έστελνε μ' έναν μαστραπά γαλάζιο εμαγιέ και ένα μανταρίνι μέσα να πάρω αγιασμό από τον Άγιο Σωτήρη για να πρασκαλίσει ο πατέρας μου Γιάγκος τους ουντάδες, τα αχούρια των ζωντανών τα κελάρια με ζαϊρέ και τους μπαχξέδες. Ωραία αντέτια που την σήμερα ημέραν τείνουν να εξαφανιστούν. Το ταχύ βουλιαγμένος στην πολυθρόνα άκουγα τα πρώτα χαμπάρια απ' τα παραθύρια των T.V. . Σ' αυτό το διάστημα άκουσα κάποιες παιδικές φωνές στο δρόμο, τινάχτηκα άνοιξα την πόρτα του σαλονιού για να δω τι γίνεται και με την ευκαιρία να δω και τι καιρό κάνει. Καρσί το πρανές του βουνού. Οι τρεις οξιές της καστανόμαυρης Ντούρλιας έμοιαζαν με νάνες να μοιριολογούν τα γεράματά τους, αντί αυτή την εποχή να καμαρώνουν νύφες σε κατάσπρο φόντο. Τράβηξα μια πιλαλητή αριστερή λοξή ματιά προς την πλατεία. Τίγκα από πιστούς όλων των ενοριών που ήρθαν για την ρίψη του σταυρού στο σιντριβάνι. Αυτές οι εικόνες και μόνο με αναστάτωσαν και πήρα την απόφαση να κάνω την πρώτη έξοδο ύστερα από κλεισούρα πολλών μηνών λόγω της περιπέτειας της υγείας μου από την επώδυνη ρευματική αρθρίτιδα. Έβαλα τα καλά μου τύλιξα επιμελώς τον ευαίσθητο σβέρκο μου με τον Καβαφικό μαβή λαιμοδέτη, μπουρμπουλώθηκα με το ζεστό και αντιανεμικό άνορακ, φόρεσα την Φλωρεντιανή μου τραγιάσκα πανέτοιμος για την

έξοδο.

Με προσοχή κατέβηκα την εκ σαράντα σκαλοπατιών σκάλα. Πεζοδρόμι – πεζοδρόμι με μετρημένες δρασκελιές πέρασα τον δύσκολο κόμβο του Αγίου Μηνά, όπου διασταυρώνονται επτά δρόμοι μεγάλης κυκλοφορίας. Αισίως και χωρίς να καταλάβω έφτασα στην πλατεία και τράβηξα προς την παλιά Αγγέλικα με στόχο να προφυλαχτώ από το Σελιώτικο αγιάζι που κατηφορίζει αδιακόπως την οδό Κωνσταντινίδη. Βυζαντινή η όψη της πλατείας με τους πολυάριθμους πιστούς με τα εξαπτέρυγα και τις ρυθμικές κινήσεις των ιερών. Τελευταία κατηφόριζε με ψαλμωδίες η παλιά μου ενορία του Αγία Σωτήρη όπου απ' την γωνία παρηκολούθουν τους παλαιούς μου γειτόνους. Μέσα σ' αυτήν την κουστωδιά ξεδιάλεξα τον σύντροφο Τάση, με αλαμπρατσέτα την συμβία του Ευτέρπη να κατηφορίζει καμαρωτός σαν στειλιάρι από κοσά. Δυσκολεύτηκα να τον εντοπίσω έτσι πως ήταν φασκιωμένος με το καφέ σκούρο κασκόλ, το κεραμιδί επανωφόρι και το σκοτσέζικο καρό με φούντα στην κορυφή κασκέτο που προστάτευε την γυαλιστερή του φαλάκρα. Τον ενετόπισα από τα σπινθηροβόλα γαλανά μάτια και τις αρυτίδωτες ροζέ παρειές του που μοιάζουν με παξιμαδαρές. Είπαμε τα χρόνια πολλά αγκαλιαστήκαμε και τραβήξαμε μπροστά στην Αγγέλικα περιμένοντας να ακούσουμε το Εν Ιορδάνη και την ρίψη του σταυρού στο σιντριβάνι. Στο διάστημα αυτό εμφανίστηκαν και τα πρώτα άλογα του Ιππικού Ομίλου έτοιμα να ανηφορίσουν για τον Άγιο Νικόλα για την δεύτερη ρίψη του Σταυρού, αγιάζοντας και τα νερά της Αράπιτσας. Η εμφάνιση αυτή των αλόγων ανακάτωσαν τον σύντροφο, που με άρπαξε από το μπράτσο για να τραβήξουμε για τον Άγιο, όπως και έγινε.

Το ποτάμι στα χái του, πρώτη φορά το είδαμε να είναι τόσο αφρισμένο σε όλη την διαδρομή όρθιο λες και ήθελε να καβαλικέψει το τρανό το γεφύρι.

-Ιδιότροπε αυτό το μεγαλείο που χαζεύεις μας το χάρισε ο Λίβας (νότιος άνεμος) που έλιωσε απότομα όλα τα χιόνια και γιόμισε όλα τα καζάνια του βουνού και με πίεση τα έσκασε στις πηγές γι' αυτό και η βουή έφτανε μέχρι στο ξε-

νοδοχείο.

Ολιγόλεπτη η τελετή της ρίψης. Με την λήξη ο κόσμος σκόρπισε, άλλοι πήραν το δρόμο της επιστροφής, άλλοι τράβηξαν και στρώθηκαν στα καφενεία για κανένα ρακί, έτσι για να τιμήσουν την μεγάλη μέρα των Φώτων. Μαζί μ' αυτούς πήραμε και εμείς τον κατήφορο για τα Γεράνια, το στέκι του παλιού συντρόφου και φίλου Γιάννη. Απέναντι περάσαμε από ένα γραφικό καστανίτικο γεφυράκι που ενώνει τις δυο όχθες της Αράπιτσας και που τα γάργαρα νερά της το χαϊδεύαν ερωτικά. Βρήκαμε τον φίλο αραγμένο μπροστά σ' ένα μεγαλοπρεπή καρτσιούνο ντυμένο στα καλά του να δίδει τα «χρόνια πολλά» στους εκ της τελετής προσερχομένους πελάτες. Στην κυρία είσοδο μας αντάμωσε η οικοδέσποινα Θεοφανή που αφού μας έδωσε τα χρόνια πολλά μας οδήγησε σε ένα προνομιακό τραπέζι κοντά στο τζάκι. Ένα τζάκι αναμμένο με κορμούς και ρίζες μηλιάς. Παραδοσιακό, χτισμένο με μεράκι και με οικογενειακή συνέχεια και με ένα κάδρο σκαλωμένο στο δεξιό τοίχο του νόνη του Νάκη με το καλοραμμένο γιλέκι και το άνευ γιακά πισκερένιο πουκάμισο. Δίπλα του καμάρωνε η συμβία του νάνα Μίτσα με την μπουράτη τραχηλιά και το νυφικό φυτόσι. Η μόνη παραφωνία και αυτή φράγκικη άσχετη με τις παραδόσεις μας και τον πολιτισμό μας μερικά κλωνάρια ελάτης τυλιγμένα με άνοστες σειρές κινέζικα φωτάκια επάνω στο τζάκι. Ενώ εγώ περιεργαζόμουν τον γύρω χώρο του τζακιού ο σύντροφος Τάσης είχε στρωθεί σε προνομιακή θέση και είχε ήδη παραγγείλει την διπλοβρασμένη ρακή, παραγωγής του Γιάννη, με όλα τα σχετικά. Ειδική παραγγελιά, ψημένο στη μασιά ποιμενικό μπάτσιο εκ της εκ Σιδηρακίου Ερμιώνης. Για μπαϊά ώρα πίναμε και τσιμπούσαμε αλλά ιστάμεθα μούτοι (βουβοί). Όμως μετά το δεύτερο και τρίτο κόσαβα (ποτήρι) γρασαρίστηκε η γλώσσα του σύντροφου Τάση, ξαπολήθηκε, και άντε να την κάνεις ζάπι. Για μια στιγμή γούρλωσε τα γαλανά του μάτια, τσίτωσε προς τα πάνω τα κοκκινόξανθα φρύδια, σούφρωσε από το δάγκωμα τα παχύσαρκα χείλη και με ύφος επτά καρδινάλιων με ρίχτηκε για να με κατασπαράξει.

-Δεν μου λες ιδιότροπε για πού την πας την

δουλειά; Έχεις τρία χρόνια περίπου που ούτε λάλησες ούτε έγραψες. Αρά γιατί τα παράτησες όλα δεν νοιάζεσαι ντιπ γι' αυτή τη ρημάδα την πόλη; Δεν πήρες χαμπάρι ότι βάλτωσε στη λούνη χωρίς καμιά προοπτική; Αρά μπορεί οι προβλέψεις που κατέγραψες απ' την αρχή να έχουν επαληθευτεί ότι θα λειτουργούσε με αυτόματο πιλότο, αυτό και μόνον αρκεί για να ικανοποιήσεις το υποσυνείδητό σου;

-Σύντροφε Τάση, δεν είμαι μουκαέτης. Τα ξέρω όλα και καλά αλλά θεωρώ σκόπιμο να αφήσουμε τα τοπικά για πιο παρέκει. Έχουμε καιρό μέχρι τον Νοέμβρη. Εξ' άλλου αυτήν την στιγμή δεν ξέρουμε ποιοι θα κατέβουν. Δεν ξέρεις, μπορεί με τον Καλλιγούλα, την ευφυή ατάκα της Παπαρήγα, να ξεπεταχτεί καμιά φωτισμένη καμπίσια υποψηφιότητα.

-Ε, τότε ιδιότροπε ας συζητήσουμε με την ευκαιρία για ένα προσωπικό μου πρόβλημα που είναι και σοβαρό και επίκαιρο. Βάλε αντί και άκουσέ με με την δέουσα προσοχή. Λοιπόν. Απ' αυτές τις καλές χρονιές που περάσαμε με τα δρόκινα που έστειλε ο συνεταιρισμός μας ΓΕΠΕΣΕ στα μοσχοβίτικα συντρόφια μας μοίρασαν παράδες με το σακί. Με την οικονομία μου καζάντισα αρκετό σιρμαέ που τον έχω όμως σκαλωμένο στην μπάγκα. Με την σημερινή αντράλα με περδικλώθηκα φίδια και δεν ξέρω κατά πού να το δώσω. Κουρκούτιασε το μυαλό μου απ' αυτά που ακούω και βλέπω πάσα μέρα απ' το ταχύ μέχρι το βράδυ, απ' τα παραθύρια, τους αμπατζιάδες και τους αλιακούς των Τ.Υ. Αρά ιδιότροπε όλη η Ελλάδαίτσα μας αν σπούδαζε στο Χάρβαρντ δεν θα μας παρουσιαζόταν τόσοι ειδικοί στα παραθύρια με αναλύσεις επί αναλύσεων με το «...έχω την γνώμη...» και το «...αφήστε με να ολοκληρώσω...» για λύσεις των οικονομικών. Αρά είναι να μην λαχταρνέσαι απ' αυτά τα παιδούδια που όρισε ο Γιωργάκης στα υπουργεία και τις υπηρεσίες που το πρωί νομοθετούν και το βράδυ από τσιρίδες από το πόπουλο να τα παίρνουν πίσω; Είναι να σε πιάνει ύπνος όταν ακούς και διαβάζεις ότι θα φορολογηθούν οι καταθέσεις και οι πονηροί βουρ σε μια μέρα έξι δις ευρώ τα έστειλαν στην Ελβετία για να τα σιγουρέψουν; Πάλι αυτό το τροπάριο που θα φορολογήσουν, λέει, τα σπίτια

μέχρι να τα αφανίσουν; Και ότι θα κατεβάσουν τους μισθούς και τις συντάξεις. Άσε πάλι τα αυτοκίνητα που με την φορολογία ανάγκασαν τον κόσμο να παραδίδει αβέρτα τις πινακίδες. Χώρια αυτό το πιργέλιο με το λάθος στα τσιγάρα που αναγνώρισε δημοσίως και ο υπουργός και που ένας περιπτεράς με λογιστήριο το χασαπόχαρτο, πέρα για πέρα αγράμματος, έβγαλε τα τζίβια όχι μόνο στον εκ Κοζάνης μαγκίτη με σηκωμένο το γιακά και το γελιό στην πλάτη υπουργό, αλλά και όλους τους γραμματιζόμενους στο υπουργείο του. Πάντως αμέτι – μουχαμέτι έβαλαν στόχο να βάλουν το χέρι τους γερά στην τσέπη μας.

Δεν μας έφταναν όλα αυτά, τζούπ τζούπ απρόσκλητοι και οι συμβουλευτάροι των Βρυξελλών μας κουβαλήθηκαν να μας βάλουν σειρά στα οικονομικά. Με αυτούς ιδιότροπε μπλέξαμε. Και θα βρούμε γερό μπελιά. Δεν τους βλέπεις που μας χώθηκαν στην καλή την κάμαρη (υπουργεία) και δεν λεν να βγάλουν τον λαιμό τους. Μας συμπεριφέρονται έτσι και με τόση ταπείνωση γιατί βρήκαν κώλους μαλακούς στην φρέσκια κυβέρνηση του Γιωργάκη όχι μόνο χέστηκαν αλλά τον τουρλώνουν στον πάσα ένα. Απ' όλα τα παραπάνω ιδιότροπε φοβάμαι μήπως μας βρει κάνα ταξεράτι σαν αυτό που βρήκε τους πατεράδες μας μετά τον πόλεμο του Σαράντα απ' τον αείμνηστο Σβώλο, όταν ένα πρωινό απ' το ραδιόφωνο, με στεντόρεια φωνή, εξήγγειλε ότι (Ελληνίδες Έλληνες σημειώσατε Χ) το κράτος μας πτώχυνε δεν υπάρχει ούτε σάλιο κατά την επίκαιρη σημερινή φρασεολογία του υπουργού Λοβέρδου. Κάψτε όλες τις παλιές δραχμές, από σήμερα κυκλοφορούν καινούριες. Είναι να μην λαχταρνέσαι όταν τα θυμιέσαι αυτά; Ιδιότροπε είσαι χρόνια στο κουρμπέτι και ξέρεις πιότερα από εμένα την θολούρα που έχω εκ των ανησυχιών θέλω σήμερα να μου ρίξεις την δικιά σου πρόταση στο τραπέζι γιατί εκτός τούτου κατέχουμαι από μεγάλο προβληματισμό. Να τ' αφήσω στην μπάγκα φοβάμαι μην μας προκύψει κανένας καινούργιος Σβώλος και άντε φτου και από την αρχή. Να τα τραβήξω και να πάρω κανένα απαρταμένο φοβάμαι αυτόν τον Κοζανίτη που με τις φορολογίες θέλει να μας αφανίσει όλα τα ακίνητα. Κατέληξα να πάρω κανέναν μπαχτσέ μια και έχω κάνει τον γιό μου νέο αγρότη. Στο κάτω κάτω της γραφής

δεν έχω να χάσω τίποτα, η γης ούτε τρώει ούτε πίνει ούτε δανεικά δίδει. Ιδιότροπε πρέπει να σε κούρασα. Με αυτά εγώ μπίτισα.

-Σύντροφε Τάση εγώ δεν θα σε αντραλίσω με ακαταλαβίστικες αναλύσεις, συνθέσεις, προβλέψεις και προτάσεις. Εγώ θα σε ιστορήσω μερικά απ' αυτά που συνέβησαν κατά καιρούς στην Ελλαδίτσα μας. Εξάλλου έχουμε τα χρονάκια μας επομένως τα μάτια μας και τα αυτιά μας και είδαν και άκουσαν πολλά. Απ' τις αφηγήσεις των πατεράδων μας και των νόνηδων ουκ ολίγα. Από δε τα γραφόμενα έχουμε πληρέστερη ενημέρωση για την ιστορική διαδρομή του λαού μας. Σύντροφε μην φοβάσαι από τίποτα και για τίποτα. Όλα αυτά που συμβαίνουν σήμερα είναι φοβέρες και μοιάζουν με καλοκαιρινή μπόρα, θορυβώδη μεν αλλά μικράς διάρκειας. Πρόσεχε μην κάνεις καμιά χαζιά βιαστική κίνηση που αργότερα θα χτυπάς το κεφάλι σου. Σύντροφε Τάση μέχρι τώρα σου κατέγραψα το θεωρητικό μέρος. Από εδώ και κάτω θα μπορούμε στα πραγματικά και θέλω να βάλεις αυτί. Σύντροφε σ' αυτήν την κόχη που λέγεται Ελλάς στο διάβα της και ποιος δεν την περπάτησε και ποιος πολιτισμός δεν πέρασε από πάνω της. Για να σε πείσω ένα μόνο έχω να σου πω. Ότι σε αυτήν την λεκάνη της Μεσογείου μέχρι την Μεσοποταμία (Ιράκ & Αφγανιστάν) κατοίκησαν και χάθηκαν χιλιάδες εθνότητες. Σώθηκαν μόνο δύο εμείς και οι Εβραίοι. Λες αυτό να είναι τυχαίο; Ή γλυτώσαμε γιατί ο λαός μας ήτο προικισμένος με γερά γονίδια με φέξη, οξύνοια και με γλώσσα την πλουσιότερη απ' όλον τον ντουινιά. Θα ξεκινήσω με την νεότερη ιστορία και από την εποχή που κυβέρνησε την Ελλαδίτσα μας ο σοφός Χαρίλαος Τρικούπης. Ο αείμνηστος είχε παραλάβει την Ελλαδίτσα μας σε απόγνωση και οικονομική χρεοκοπία. Είχε όμως το μεγαλείο μέσα στο κοινοβούλιο να πει το ιστορικό «Τις πταίει», το «δυστυχώς επωχεύσαμε» και το ελπιδοφόρο που όπλισε τον λαό του το «εφόσον αι ψυχαί ημών είναι καθαραί και στο βάθος υπάρχει ελπίς τίποτα δεν απωλέσθη».

-Τι είναι αυτά που μου λες ιδιότροπε. Τα τότε έχουν καμιά σχέση με τα σημερινά; Με το φανάρι του Διογένη να ψάξεις δεν θα βρεις ούτε μια ψυχή καθαρή μέσα σ' αυτήν την διεφθαρμένη

και εμπλεκομένη κοινωνία μας.

-Μην βιάζεσαι, αυτά τα οικονομικά αδιέξοδα επέλυσε ο κυβερνήτης Τρικούπης με έναν λαό 80% γεωργοκτηνοτρόφους και μάλιστα αναλφάβητους, με δυο τάξεις στο δημοτικό. Με αυτούς τους γεωργούς με τα γουρουνοτσάρουχα στα ποδάρια και τους κτηνοτρόφους που άλλαζαν βρακί κάθε έξι μήνες έκανε θαύματα χωρίς οργανωμένα λογιστήρια με λάμπους και ιντερνέτ και Harvard. Τα τότε λογιστήρια που λογαριάζονταν ο λαός μας ήταν τα χασαπόχαρτα με όργανα και μέτρο μετρήσεως για τα στερεά (καλαμπόκια, στάρια και όσπρια) τον γκαζοτενεκέ (κούτλα) για δε το γάλα το αραμπούσι, την βέργα της γλίτσας όπου εκεί χάραζαν γραμμές σε κουτάκια με τον μπατσέλα καταχωρώντας τα ημερήσια καρδάρια που παρέδιδαν στον γαλατά. Με αυτά υπό μάλης λογαριάζονταν και πληρώνονταν οι γεωργοί μας και κτηνοτρόφοι. Με αυτόν τον αναλφάβητο λαό και με τεχνολογία το χασαπόχαρτο, τον γκαζοτενεκέ και το αραμπούσι, ο σοφός Τρικούπης έκανε κράτος, οργάνωσε διοίκηση και πραγματοποίησε έργα μεγάλα όπως τον ισθμό της Κορίνθου, τους σιδηροδρόμους τρυπώντας τα Άγραφα με κασμάδες και φτυάρια. Διότι σε αυτόν τον νοικοκυρεμένο λαό ο ηγέτης είχε δώσει χαμόγελο και ελπίδα. Για να πέσει με τα μούτρα στην παραγωγή, αλλά τον είχε μάθει να ξοδεύει λιγότερα απ' αυτά που παρήγαγε φτιάνοντας συγχρόνως και το κιμέρι του, τα άσπρα γρόσια για μαύρες μέρες.

Με τον ίδιο λαό ήρθε η συνέχεια με τον Βενιζέλο τον μέγα. Βαλκανικοί πόλεμοι του '12 και του '13 με την ιδιοφυία του και την διπλωματικότητα του από μια σταξιά τράνεψε την Ελλαδίτσα μας από τους Κήπους μέχρι το Ταίναρο. Και αν δεν τον πρόδιδαν οι δήθεν σύμμαχοι μας, θα πραγματοποιούσε το μέγα όνειρο της φυλής μας φτιάνοντας την Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών. Χώρια που δέχθηκε, προστάτευσε και αποκατέστησε δύο εκατομμύρια αδελφούς πρόσφυγες που μας ήρθαν από την μικρασιατική καταστροφή. Τέλος μετά το 1950, ύστερα από τον πόλεμο του '40 και τον εμφύλιο που κράτησε μια δεκαετία και δεν είχε μείνει τίποτα όρθιο ήρθε ο τσιγκούναρος Καραμανλής. Έδωσε και αυτός ελπίδα και για μια ακόμα φορά

ανασκουμπώθηκε γερά ο λαός μας και κτίστηκαν φάμπρικες, ποτίστηκαν κάμποι ξερικοί που πολλαπλασίασαν τις παραγωγές σε ποσότητα σε ποιότητα και ποικιλίες από πόρους του λαού και ουχί από προγράμματα Ντελór. Επιπροσθέτως μας έριξε και στην θάλασσα της Ευρώπης να κολυπήσουμε. Τον συσσωρευμένο αυτό πλούτο τουτσιγκούναρου Καραμανλή ήρθε η σειρά του Αντρέα που τον μοίρασε απλόχερα στην εργατική τάξη και έτσι ανέβασε αρκετά το βιοτικό επίπεδο του λαού μας.

-Ωραία και λεπτομερειακά και ελπιδοφόρα περιέγραψες την τότε διαδρομή μας. Σήμερα ιδιότροπε πια προοπτική να χαράξεις, που η κοινωνία μας ο λαός μας και η εξουσία έχει καταληφθεί από Γιαγκούλαδες; (ληστές) Ποια προοπτική να χαράξεις με αυτήν την νεολαία που βρήκε τρίχα στην δουλειά της παραγωγής και ειδικά στην αγροτική. Ψάχνει μόνο την σιγουριά του δημοσίου που αν δεν είχαμε τους Αλβανούς θα μας έτρωγαν τα σκλήκια. Δυστυχώς η νεολαία μας ιδιότροπε ψάχνει να βολευτεί στο δημόσιο κορβανά, όχι για να παράγει αλλά να ραχατέψει. Πήγες σε κανένα μανάβικο να ψωνίσεις για να δεις τι γίνεται; Όλα τα ζαρζαβατικά ξένα εισαγόμενα και μάλιστα από χώρες ανεπτυγμένες όπως Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία, Γερμανία. Ιδιότροπε για να συμμαζευτούμε και για να γλυτώσουμε απ' τους Γιαγκούλαδες και για να στρώσουμε αυτήν την διεφθαρμένη κοινωνία μας ένας τρόπος υπάρχει. Να ανασκουμπωθεί ο Πάγκαλος και να τους περιλάβει στα κοντοπλεύρια με ένα κοντανέκι κρανίτικο μέχρι να πουν ντούρι, αυτούς τους συμβουλευτάδους του Χάρβαρντ ντόπιους και ξένους που χωρίς να κοκκινίζουν μας περιγελούν ακόμη και σήμερα λαό και κυβερνήτες ότι μπορούμε να ζούμε με δανεικά. Αυτούς τους

συμβουλευτάδους που το χρέος το έφτασαν στα 300 δις ευρώ και αντί να το ελαττώσουν το έριξαν στον εύκολο προσωπικό πλουτισμό και στο πως θα καμακώσουν νεαρές μακρομπούτες. Δυστυχώς ιδιότροπε για το οικονομικό ξεχαρβάλωμα με την σημερινή τεχνολογία που ούτε πόσα μας κλέβουν ούτε το πώς τα κλέβουν ούτε που ακουμπούν τα κλεψιμέικα υπάρχει λύση. Μετά το καθάρισμα της κόπρου του Αυγείου (συμβουλευτάροι) απ' τα υπουργεία και υπηρεσίες, ο Πάγκαλος ας πάρει σβάρνα τα κτηνοτροφικά χωριά απ' τα Τζουμέρκα μέχρι τη Γράμουςτα και τα γεωργικά της Θεσσαλίας απ' το Μακριχώρι μέχρι τη Φαλάνη. Εκεί σίγουρα θα βρει μπόλικους γκαζοτενεκέδες και αραμπούσια. Αφού τα φορτώσει στη μασίνα του να τα μοιράσει σε όλα τα υπουργεία και τις υπηρεσίες. Υπάρχει ελπίς ιδιότροπε αυτά τα αραμπούσια και οι γκαζοτενεκέδες να είναι η λύση μας, διότι αυτοί θα είναι πηγαίοι, θα είναι πατριώτες άφθαρτοι τίμιοι, δίκαιοι, εργατικοί, παραγωγικοί και προπάντων ανιδιοτελείς.

-Σύντροφε Τάση, αν και πήγαμε πολλά χρόνια πίσω, θα συμφωνήσω σε όλα. Ελπίζω και ποντάρω πως η τιμιότης αυτών θα διεγείρει το φιλότιμο του λαού μας και θα τον οδηγήσει για μια ακόμη φορά στην μάχη της παραγωγής και της προκοπής. Εμείς βέβαια δεν θα σταθούμε με σταυρωμένα τα χέρια. Θα αγωνιστούμε και θα παλέψουμε για μια προκομμένη και δικαιότερη κοινωνία όντας καλοί και αφοσιωμένοι μαθητές του μεγάλου δάσκαλου και πατέρα των αναρχικών Φιοντόρ Μπακούνιν. Αυτός που μας κατέγραψε ότι δίκαια κοινωνία μπορούμε να κάνουμε μόνον όταν είμαστε όλοι ίσοι στην παιδεία, όλοι στην παραγωγή και δίκαια κατανομή του παραγόμενου πλούτου.

Αποκατάσταση & Επανάχρηση Κατοικίας και Σησαμοτριβείου του “Μάκη” ΣΤΗ ΓΕΦΥΡΑ «ΜΠΑΤΑΝΙΑ» ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

της Αικατερίνης Δ. Χατζηνώτα
Αρχιτέκτονα Μηχανικού- Αναστηλώτριας

Σε ειδική εκδήλωση στις 13/2/2010, παρουσία πλήθους κόσμου, έγινε η παράδοση-παραλαβή του διατηρητέου κτιρίου του Σησαμοτριβείου “Μάκη”, από το Δήμο Νάουσας στον Όμιλο “Γενίτσαροι και Μπούλες”. Ο δήμαρχος κ. Καραμπατζός, παραδίδοντας το κτίριο εξέφρασε την ικανοποίηση του επειδή με την ολοκλήρωση των εργασιών σώθηκε ένα αξιόλογο αρχιτεκτονικό κτίριο, δεμένο με την πλούσια ιστορία και παράδοση της Νάουσας. Αναφέρθηκε στις εργασίες που έγιναν και αφού ευχαρίστησε όλους τους συντελεστές, παρέδωσε συμβολικά το κλειδί του κτιρίου στον πρόεδρο του Ομίλου κ. Γ. Ζαχαριάδη, ο οποίος με τη σειρά του στην ομιλία του τόνισε ότι «...σήμερα είναι μια ξεχωριστή ημέρα για το σύλλογο, ο οποίος στεγάζεται πλέον σε ένα κτίριο αντάξιο του ιστορικού εθίμου που εκπροσωπεί».

Το κτίριο βρίσκεται στην περιοχή του Ι.Ν.Μεταμόρφωσης της Νάουσας, επί της οδού Χρήστου Περδικάρη 14, κτισμένο πάνω στη νότια κοίτη του ποταμού Αράπιτσα, δίπλα στη γέφυρα Μπατάνια. Αποτελεί τυπικό δείγμα της παραδοσιακής λαϊκής αρχιτεκτονικής της Μακεδονίας,

και σύμφωνα με τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά ανήκει στη δεύτερη περίοδο ανοικοδόμησης της πόλης 1880 με 1920. Από τη χρονολογία 1905 που βρέθηκε φιλοτεχνημένη στο βοτσαλωτό δάπεδο της εισόδου γνωρίζουμε το έτος της απο-

Το σησαμοτριβείο - κατοικία του «Μάκη» πριν και μετά την αποκατάσταση

Η βόρεια όψη από τη γέφυρα «μπατάνια»

περάτωσης του κτίσματος. Γνωρίζουμε επίσης ότι κατασκευάστηκε από ντόπιους μαστόρους με πρωτομάστορα τον Τρύφωνα Μπάιτση. Τον Ιούνιο του 1999, με Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 1305/Β/24-6-99), χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, με τον τεχνολογικό του εξοπλισμό που έως τότε σωζόταν στο ισόγειό του, όπου ήταν και η λειτουργία του σησαμοτριβείου. Το 2000 πουλήθηκε στον Όμιλο για την προστασία και προβολή του εθίμου «Γενίτσαροι και Μπούλες», σημερινό ιδιοκτήτη, από τις κληρονόμους των αρχικών ιδιοκτητών Αναστασία Αγιαννίδου της Κλημεντίνης και του Δημητρίου Μάκη και Ιωάννα Μάντσιου της Κλεοπάτρας και του Δημητρίου Σιούγγαρη.

Η μελέτη που εκπονήθηκε περιλαμβάνει:

1. Τεκμηρίωση του μνημείου (Ιστορικά στοιχεία και πολεοδομική οργάνωση της πόλης, το κτίριο σε σχέση με την περιοχή, γεωμετρική και φωτογραφική αποτύπωση, καταγραφή προσθη-

κών, αλλαγών και τροποποιήσεων, καταγραφή υλικών, ζημιών και φθορών, αξιολόγηση του δομικού συστήματος και του τρόπου μεταφοράς των φορτίων).

2. Επεξεργασία των στοιχείων (Αρχιτεκτονική ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης και προσδιορισμός των οικοδομικών φάσεων, διάγνωση των αιτιών της παθολογίας και αξιολόγηση της στατικής ικανότητας του κτιρίου στην υφιστάμενη κατάσταση, εκτίμηση της έκτασης των απαιτούμενων επεμβάσεων).

3. Πρόταση αποκατάστασης (Διερεύνηση των αναγκών της νέας χρήσης σε συνδυασμό με τις αρχές διατήρησης και αποκατάστασης και λήψη αποφάσεων για τις απαραίτητες κατασκευαστικές επεμβάσεις με στόχο τη συνέχιση της βιωσιμότητας του κτιρίου και την ανάκτηση της λειτουργικότητας του).

Περιγραφή

Το κτίσμα συνολικού εμβαδού 404 τμ είναι πρι-

σματικής κάτοψης, στενομέτωπο ως προς το δρόμο, με τρεις ελεύθερες πλευρές και εξελίσσεται σε τρεις στάθμες με εσωτερική ξύλινη σκάλα, ενώ στεγάζεται με ξύλινη τρίριχτη στέγη, κεραμόσκεπη με βυζαντινά κεραμίδια. Στην πρόσοψη του το κτίσμα είναι τριώροφο ενώ από την πίσω όψη φαίνεται διώροφο, αφού το πίσω τμήμα του είναι κτισμένο πάνω στο βράχο με σχεδόν τρία μέτρα υψομετρική διαφορά. Είναι κατασκευασμένο, ως τις δύο πρώτες στάθμες, περιμετρικά με εμφανή φέρουσα ψευδοϊσόδομη λιθοδομή από τοπικό λαξευτό πωρόλιθο και εμφανείς επίσης οριζόντιες ξυλοδεσιές από καστανιά. Εσωτερικά ακολουθεί την τυπολογία των κατοικιών της εποχής του, με μια σειρά από υποστυλώματα από ξύλο καστανιάς που στηρίζουν κεντρικά τις δοκούς από το ίδιο υλικό οι οποίες, στηριγμένες και στις περιμετρικές λιθοδομές σχηματίζουν τους ορόφους.

Στο ισόγειο στεγαζόταν πρατήριο των προϊόντων του σησαμιού και το προβιομηχανικό εργαστήριο επεξεργασίας σησαμιού, ενώ **στο μεσοπάτωμα** ήταν αποθηκευτικός χώρος καθώς και η χειμωνιάτικη κάμαρη που λειτουργούσε και ως ξενώνας. **Η τρίτη στάθμη**, όπου στεγαζόταν η κυρίως κατοικία, είναι κατασκευασμένη με ξυλόπηκτη τοιχοποιία αποτελούμενη από ξύλινο σκελετό και πλήρωση από αργές λίθους και λάσπη, επιχρισμένη με πηλοκονίαμα και λεπτή στρώση ασβεστοκονιάματος. Στον όροφο αυτό συναντούμε ξύλινη ψευδοροφή (σε αντίθεση με τους πιο κάτω ορόφους), και υπάρχουν πολλά παράθυρα διαστάσεων 1.00x1.90m με ξύλινα ανωσειρόμενα κουφώματα με καίτια, και εξωτερικές σιδεριές που ποικίλουν από όψη σε όψη.

Η εσωτερική ξύλινη σκάλα καταλήγει στην κεντρική σάλα και το διαμήκη διάδρομο ο οποί-

Η πίσω όψη πριν και μετά την αποκατάσταση

ος οδηγεί στους εξώστες της πρόσοψης και πίσω όψης. Στις τέσσερις γωνίες του ορόφου βρίσκονται οι κάμαρες, ενώ στη νότια πλευρά, κατά αντιστοιχία με τη σάλα, υπήρχε αρχικά ημιυπαίθριος στεγασμένος χώρος (λιακωτό), που στη δεύτερη κατασκευαστική φάση του κτιρίου κλείστηκε για να στεγάσει την κουζίνα και βοηθητικό χώρο. Στη βορειοανατολική γωνία σχηματίζεται πρισματική προεξοχή, το παραδοσιακό σαχνισί, ενώ στην ανατολική και τη δυτική πλευρά έχει εξώστες.

Η πλάγια όψη του έχει βόρειο προσανατολισμό και είναι σε άμεση γειτνίαση με την απότομη νότια κοίτη της Αράπιτσας. Στο σημείο αυτό

βρίσκονται και τα ερείπια της λιθοδομής ενός χαμηλότερου προσκτίσματος που στέγαζε τον υδρόμυλο του σησαμοτριβείου. Εδώ σώζονται οι αγωγοί που οδηγούσαν το νερό στον υδρόμυλο καθώς και ο εξοπλισμός του όπως οι φτερωτές, τμήματα από τις μυλόπετρες κτλ.

Το κτίριο έμεινε ακατοίκητο για αρκετά χρόνια. Η παθολογία του κτιρίου προκλήθηκε από τη διεισδύουσα σε αυτό υγρασία (όμβρια ύδατα, κλπ), στην έλλειψη συντήρησής του, στη φθορά του χρόνου, αλλά και στις νεότερες επεμβάσεις. Ειδικότερα, οι λιθοδομές παρουσίαζαν τοπικά προβλήματα λόγω χαλάρωσης των αρμών, ενώ τα ξύλινα στοιχεία (κολώνες- δοκάρια- πατόξυλα- ξυλότοιχοι- κουφώματα) παρουσίαζαν μεγαλύτερα προβλήματα λόγω φθοράς. Τέλος, η ξύλινη στέγη ήταν ιδιαίτερα προβληματική λόγω της προχειρότητας της κατασκευής της.

Επεμβάσεις αποκατάστασης-επανάχρησης

Το έργο είχε ως αντικείμενο τη συντήρηση-αποκατάσταση και την επανάχρηση του κυρίως κτιρίου, αλλά και την ανακατασκευή στη βόρεια πλευρά, του **προσκτίσματος** που στέγαζε τον υδρόμυλο του σησαμοτριβείου. Με βάση τα ίχνη της τοιχοποιίας που έχουν απομείνει αλλά και παλιές φωτογραφίες το κτίριο θα ανακατασκευαστεί, με περιμετρικές τοιχοποιίες από λαξευτό πωρόλιθο και οριζόντιες ξυλοδεσιές και με δίρριχτη ξύλινη στέγη πάνω στα ίχνη που έχουν απομείνει στη βόρεια τοιχοποιία της κατοικίας όπου εφάπτονταν. Στο χώρο αυτό θα συντηρηθεί ο μηχανολογικός εξοπλισμός και θα κατασκευαστεί ξύλινο δάπεδο ώστε να φιλοξενήσει το χώρο διδασκαλίας χορού και προετοιμασίας των νέων μελών του ομίλου.

Είναι πάντοτε δύσκολη η ένταξη νέων χρήσεων στους χώρους ενός διατηρητέου κτιρίου, τόσο ιδεολογικά όσο και πρακτικά. Η χωροθέτηση των νέων λειτουργιών έγινε μετά από πολύ

Τμήμα τοίχου με τζάκι κατά τις εργασίες ενίσχυσης και μετά την αποκατάσταση

σκέψη και η λύση που προτάθηκε έχει γνώμονα το σεβασμό της εξωτερικής μορφολογίας και της εσωτερικής τυπολογίας του κτιρίου. Προτάθηκε λοιπόν η διατήρηση των αυθεντικών δομικών στοιχείων του κτιρίου και έγιναν όσο το δυνατόν μικρότερες επεμβάσεις με τρόπο που αυτές να είναι απολύτως αναστρέψιμες και να υποδεικνύουν την αρχική κατάσταση του χώρου (π.χ. χρήση γυψοσανίδων για την κατασκευή των WC). Έτσι παραμένει στη θέση του το κεντρικό ξύλινο πλαίσιο και συντηρείται, ενώ παράλληλα με αυτό τοποθετήθηκε μεταλλικός σκελετός ο οποίος κατασκευάστηκε αυτοφερόμενος, χωρίς να επιβαρύνει τον πέτρινο φέροντα οργανισμό του κτιρίου και είναι απόλυτα αναστρέψιμος. Με βάση τις

παραπάνω σκέψεις προτάθηκαν τα παρακάτω:

Ο χώρος του ισογείου του κυρίως κτίσματος, που στέγαζε στο παρελθόν τη λειτουργία του σησαμοτριβείου, θα μετατραπεί σε εκθεσιακό χώρο του ίδιου του μηχανολογικού εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων. Στο μικρό χώρο του παλιού πωλητηρίου των προϊόντων του σησαμιού, θα λειτουργήσει χώρος πληροφοριών αλλά και πώλησης αναμνηστικών της πολιτισμικής κληρονομιάς της πόλης. Εδώ δημιουργήθηκε και μια μικρή τουαλέτα για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

Το μεσοπάτωμα λειτουργούσε ως βοηθητικός- αποθηκευτικός χώρος του εργαστηρίου σησαμιού. Στο χώρο αυτό θα λειτουργήσει αίθουσα συγκεντρώσεων και χοροδιδασκαλίας, για τις πρόβες και την προετοιμασία των μελών του ομίλου.

Το μεσοπάτωμα διατηρεί το χαρακτήρα του ως πατάρι από την πλευρά της εισόδου, ενώ από την

Το τζάκι της κάμαρας του μεσοπατώματος

πλευρά του εσωτερικού του εργαστηρίου επεκτάθηκε με ειδικό γυάλινο δάπεδο επάνω σε μεταλλικό σκελετό, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες χώρου της λειτουργίας του, αλλά ταυτόχρονα να θυμίζει την αρχική κατάσταση, πετυχαίνοντας την οπτική ενοποίηση του χώρου με τη στάθμη του ισογείου. Στο νοτιοανατολικό δωμάτιο της πρόσοψης θα φιλοξενηθεί ιματιοθήκη-βεστιάριο με τις παραδοσιακές στολές του εθίμου, ενώ ακριβώς δί-

πλα δημιουργήθηκε και μια μικρή τουαλέτα για την εξυπηρέτηση των χορευτών.

Στον όροφο, όπου στεγαζόταν η κατοικία της οικογένειας Μάκη, του αρχικού ιδιοκτήτη, δεν έγινε καμία αλλαγή διαρρύθμισης των χώρων. Στο χώρο της κεντρικής σάλας και του βορειοανατολικού δωματίου που γειτνιάζει με αυτή και αποτελεί προεξοχή (σαχνισί) θα λειτουργήσει χώρος συνάντησης, εντευκτήριο-αναψυκτήριο για τα μέλη του ομίλου. Ο χώρος της κου-

Το σύστημα ενίσχυσης των φορέων με σιδηροζατασκευή

ζίνας παραμένει με την ίδια λειτουργία για τις ανάγκες του αναψυκτηρίου, ενώ στο βοηθητικό χώρο δίπλα στην κουζίνα εγκατασταθήκαν τουαλέτες. Το ακριβώς διπλανό νοτιοανατολικό δωμάτιο με το τζάκι θα λειτουργήσει ως χώρος σύσκεψης του διοικητικού συμβουλίου του ομίλου. Στο μικρό βορειοδυτικό δωμάτιο θα φιλοξενηθεί το αρχείο-βιβλιοθήκη και ηλεκτρονικοί υπολογιστές για τα νεαρά μέλη του ομίλου και τέλος το νοτιοδυτικό δωμάτιο θα φιλοξενηθεί τις ανάγκες της γραμματείας του ομίλου.

Ενίσχυση δομικών στοιχείων

Ανάλογα με την παθολογία και τις φθορές των διαφορετικών δομικών στοιχείων πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες επεμβάσεις: Ενίσχυση της θεμελίωσης τμηματικά, ανακατασκευή της πίσω όψης και ενίσχυση των υπολοίπων λιθοδομών με ενέματα. Έλεγχος και αντικατάσταση, όπου θεωρήθηκε απαραίτητο, τμημάτων των ξύλινων δικτυωμάτων των περιμετρικών τσατμάδων και τοποθέτηση συνθετικού πολυμερούς πλέγματος ενίσχυσης των εξωτερικών επιχρισμάτων. Ανακατασκευή της στέγης και των κατεστραμμένων ξύλινων δομικών στοιχείων, ταβανίων, δαπέδων και εξωτερικών κουφωμάτων.

Συντελεστές του έργου

Η αρχιτεκτονική μελέτη εκπονήθηκε από την Αικατερίνη Χατζηνώτα, η στατική από τον Ηλία Περτζινίδη, η ηλεκτρομηχανολογική από τον Μερκούρη Μουτσικάπα, ενώ ο Αθαν. Αήγγης μελέτησε και επιμελήθηκε τις εγκαταστάσεις του προβιομηχανικού εργαστηρίου. Το έργο κατασκευάστηκε από την κοινοπραξία Α. Τσαμήτρος- Τ. Θωμαΐδης & ΣΙΑ για τις σωστικές

Η ζεντρική σάλα του ορόφου

επεμβάσεις, με χρηματοδότηση από το Γ' ΚΠΣ, και από την τεχνική υπηρεσία του Δήμου Νάουσας με αυτεπιστασία για την ολοκλήρωσή του, με χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό του Δήμου.

Η σημερινή κύρια όψη του χτιρίου

Σύνδεσμος Ναουσαίων Βοστώνης «Άγιος Δημήτριος»

Μετάφραση Σταυρούλα Μολύβα

*The Naoussaion Association
“Agios Demetrios” of Boston*

Στις αρχές του εικοστού αι. αρκετοί Ναουσαίοι άφησαν την αγαπημένη τους γενέτειρα για να πάνε στις Ηνωμένες Πολιτείες με όνειρα για ένα καλύτερο μέλλον. Οι αιτίες γι' αυτό το ταξίδι στην Αμερική λίγο διέφεραν από εκείνες που οδήγησαν εκεί άλλους μετανάστες. Πολλοί έψαχναν ανακούφιση από την οικονομική δυσπραγία της πατρίδας τους, άλλοι προσπαθούσαν να ξεφύγουν από το λιμό, γενικά η φτώχεια ήταν που ώθησε πολλούς μετανάστες να φύγουν έξω από

την πατρίδα τους. Μερικοί προσελκύστηκαν εδώ με συμβόλαια με για δουλειά που προσφερόταν από ειδικούς πράκτορες που στρατολογούσαν προσωπικό.

Ήταν συνηθισμένο φαινόμενο μικρές ομάδες Ναουσαίων να κάνουν το μακρύ και δύσκολο ταξίδι στις Ηνωμένες Πολιτείες μαζί. Μεγαλύτερα αγόρια συχνά βοηθούσαν ως συνοδοί τα μικρότερα αγόρια, πολλά από τα οποία ήταν μόλις 10 ετών. Για τους νεοφερμένους που έφταναν χωρίς οικογένεια, μικρή παρηγοριά μπορούσε να βρεθεί στις γειτονιές που κατοικούσαν από συμπατριώτες τους. Εδώ μπορούσαν να μιλούν στη μητρική τους γλώσσα, να ασκούν τη θρησκεία τους και να παίρνουν μέρος σε πολιτιστικές γιορτές που βοηθούσαν στην ανακούφιση της μοναξιάς.

Για τους μετανάστες από τη Νάουσα το «Καφενείο» του Σέρασλη έγινε ζωντανό σημείο συνάντησης, ένα άνετο περιβάλλον που αναμφίβολα τους θύμιζε τα Καφενεία πίσω στη Νάουσα.

Τέταρτο ετήσιο πιζ-νιζ του συνδέσμου Ναουσαίων «ΝΑΟΥΣΑ» στο Schmidt's corner, Coytesville NJ 28 Ιουλίου 1940

Ήταν σχεδόν μια πατρίδα μακριά από την πατρίδα, όπου οι φίλοι μπορούσαν να συναντηθούν με εκείνους που μπορούσαν να σχετισθούν. Ήταν εδώ που ο Σύνδεσμος των Ναουσαίων ιδρύθηκε το 1909 με κεντρικό σκοπό ο ένας να βοηθά τον άλλο να βγει από τη δύσκολη θέση από τις πολλές προκλήσεις που αντιμετώπιζαν. Η ζωή δεν ήταν εύκολη για όλους· οι συνθήκες στέγασης στην πόλη ήταν στριμωγμένες και συχνά ανθυγιεινές. Τα μέλη του συνδέσμου των Ναουσαίων βοηθούσαν όχι μόνο τους Ναουσαίους μετανάστες, αλλά και μετανάστες από άλλα μέρη της Ελλάδας, για να βρουν επαρκή και κατάλληλη στέγαση και απασχόληση. Πολλοί έγιναν συγγάμοι, πολλές φορές με το να μοιράζονται τον ίδιο χώρο σε μια πανσιόν με δύο ή τρία άλλα άτομα ή με το να νοικιάζουν διαμερίσματα μαζί, τα οποία θα μπορούσαν να στεγάσουν μέχρι πέντε ή έξι φίλους.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, ο Σύνδεσμος των Ναουσαίων συνέχισε να αυξάνεται, και επισημως εξασφάλισε το δικό της γραφείο, το οποίο βρισκόταν στη λεωφόρο Columbus 355 στη Βοστώνη. Εκτός από το να εξυπηρετεί ως χώρος για συναντήσεις, στα μέλη δόθηκαν κλειδιά του γραφείου έτσι ώστε μπορούσαν να πηγαioέρχονται όπως επιθυμούσαν. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ο σκοπός του Συνδέσμου επεκτάθηκε επίσης στο να βοηθά εκείνους που γύριζαν πίσω στη Νάουσα. Με την εφαρμογή του σχεδίου Μάρσαλ και τη σκληρή δουλειά, τη δέσμευση και την

αγάπη των μελών για τη Νάουσα, ο Σύνδεσμος ήταν ικανός να παρέχει βοήθεια και δωρεές σε εκείνους που επέστρεφαν. Με το πέρασμα των χρόνων, ο Σύνδεσμός μας έκανε πολλές δωρεές στη Νάουσα, ανάμεσα στις οποίες συμπεριλαμβάνεται ένα πυροσβεστικό όχημα με σκάλα, οικόπεδο για να κτιστεί ένα Δημοτικό Σχολείο, ένα ασθενοφόρο, ένα μηχάνημα μαστογραφίας και μια γενναία χρηματική συνεισφορά για την αγορά μηχανήματος ηλεκτροκαρδιογραφήματος για το τοπικό νοσοκομείο. Ο Σύνδεσμος των Ναουσαίων έχει βοηθήσει πολλούς, και έχει τιμηθεί από την Ελληνική κυβέρνηση για τις φιλανθρωπικές του συνεισφορές. Εκτός από τις διάφορες συνεισφορές που απευθύνονταν στη Νάουσα, ο Σύνδεσμος των Ναουσαίων επίσης υποστηρίζει πολλές τοπικές φιλανθρωπικές οργανώσεις και σκοπούς.

Φέτος, με υπερηφάνεια γιορτάζουμε την εκατοστή Επέτειο, που μας κάνει μια από τις πιο παλιές Ελληνο-Αμερικανικές Ενώσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι Διοίκηση και το Συμβούλιό μας περιλαμβάνουν δεύτερης γενιάς Ναουσαίους. Για πάνω από είκοσι πέντε χρόνια, ο Σύνδεσμός μας οργανώνει το ετήσιο «May Trip», (ταξίδι του Μαΐου), ένα θαυμάσιο Σαββατοκύριακο της Ημέρας Μνήμης, για τα μέλη μας και τους φίλους σε ένα παραποτάμιο θέρετρο στο New Hampshire, όπου διοργανώνουμε μια τριήμερη γιορτή, που περιλαμβάνει ψητά αρνιά μουσική και χορό, πεζοπορία και δραστηριότητες για τα παιδιά μας.

Το May Trip έγινε μια όμορφη παράδοση όπου δεινόμαστε με τους Ναουσαίους φίλους μας και τις οικογένειές τους. Επίσης, συνεχίζουμε να διατηρούμε το Ετήσιο Χριστουγεννιάτικο Πάρτι, και σε πολλές περιπτώσεις έχουμε οργανώσει χορούς για να γιορτάσουμε τις Απόκριες, καθώς σκοπός μας είναι να συνεχίσουμε να περνάμε τις παραδόσεις μας και τον πολιτισμό μας στα παιδιά μας. Η οργάνωσή μας είναι ενεργό μέλος της Ομοσπονδίας των Ελληνο-Αμερικανικών Οργανώσεων της Νέας Αγγλίας και της Παμμακεδονικής Ένωσης.

**ΙΔΡΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΚΑ ΜΕΛΗ
ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ**

«ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ»

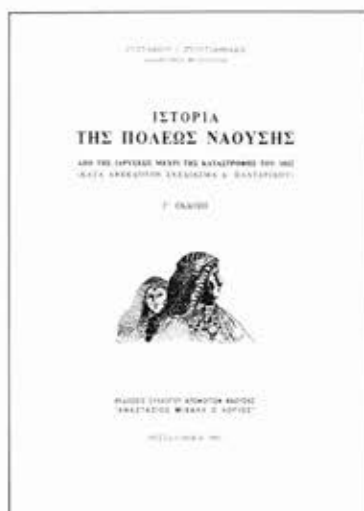
ΠΕΤΡΟΣ ΤΣΟΧΑΡΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΠΗΣ
ΚΑΡΟΛΟΣ ΚΛΙΣΣΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΛΛΑΚΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΘΩΜΑΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΠΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΤΣΗΣ
ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΠΑΡΔΑΛΗΣ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΚΟΤΣΗΣ
ΑΡΘΟΥΡΟΣ ΠΑΡΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΚΟΝΤΟΧΡΙΣΤΟΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΝΟΥΣΗΣ
ΘΩΜΑΣ ΚΟΥΛΤΖΗΣ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΡΑΝΓΚΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΛΕΤΣΚΟΣ
ΚΥΡΙΟΣ ΡΟΥΚΑΛΗΣ
ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΜΑΡΑΓΚΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΣΟΥΚΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΕΛΙΤΖΑΝΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΛΑΧΟΔΗΜΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΗΤΣΑΝΗΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΑΛΙΟΣ

**FOUNDING AND EARLY MEMBERS OF THE
NAOUSSAION ASSOCIATION
" AGIOS DEMETRIOS "**

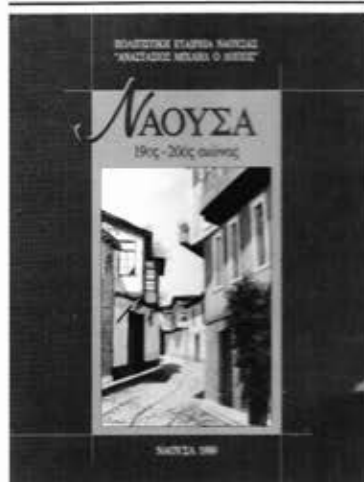
PETER CHOCHARIS	KONSTANTINOS PAPPIS
CHARLIE CLESSAS	GEORGE PELLAKIS
ANTHONY CONSTANTINE	MILTIADIS PAPAVASILIOU
STEFANOS CONSTANTINE	THOMAS PAPAVASILIOU
JOHN COUTOULAS	CONSTANTINE PAPPAS
JOHN GIANTSIS	STERGIOS PARDALIS
ANTHONY GOTSIS	ARTHUR PARIS
NICK KONDOCHRISTE	ANGELO NOUSSEE
THOMAS KOULTZIS	MANOLIS RANGAS
JOHN MALETSKOS	MR. ROUKALIS
TIMOTHY MARANGOS	CHRISTOS TSOUKAS
GEORGE MELITZANIS	KONSTANTINOS VLAHODIMOS
JOHN MITCHANES	BILL ZALIOS

*...βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από
την βιβλιοθήκη σας*

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ
ΤΗΣ ΤΟ 1822
(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΟΥ)

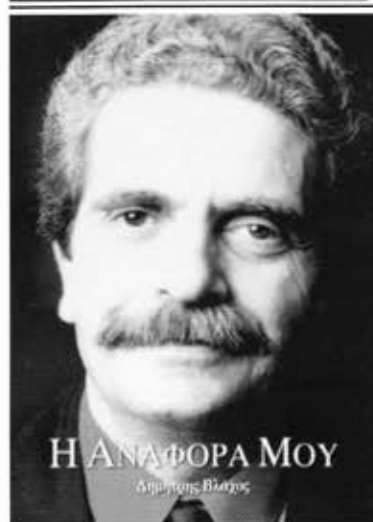
Σελ. 270, τιμή 20€

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αι.

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της
πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β'
Παγκόσμιο πόλεμο

Σελ. 414, τιμή 25 € (χαρτόδ.) & 30 € (πανόδ.)

ΔΗΜΗΤΡΗ ΒΛΑΧΟΥ
Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε
τετραετίες δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές
πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της
Ελλάδας γενικότερα.

Σελ. 318, τιμή 20 €

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας Δημοτική βιβλιοθήκη τηλ. 23320 24102
Αλέξανδρος Οικονόμου τηλ. 23320 29380
Αποστέλλονται και με αντικαταβολή

